Alvijana Klarić
Gračišće

JEZIČNE ZNAČAJKE *GAŠTRONOMIJE GRIŠNOGA FRA KARLA Z DUBAŠNICE* BRANKA FUČIĆA

UDK: 811.163.42'282(497.5-210.7Krk)
Rukopis primljen za tisak 6. 2. 2014.
Stručni članak
Professional paper

U radu se prikazuju fonološke, morfonološke i morfološke osobitosti *Gaštronomije grišnoga fra Karla z Dubašnice* koju je autor Branko Fučić napisao na autohtonom govoru, odnosno bodulskoj čakavici. Analiza teksta pokazala je glavne jezične značajke dubašljanskoga govora, a dobiveni su rezultati uspoređeni s dosadašnjim rezultatima istraživanja toga govora. Rezultati istraživanja, prikazani na alijetetnoj i alteritetnoj razini razlikovnosti, potvrđuju pripadnost dubašljanskog idioma srednjočakavskom ili ikavsko-ekavskom dijalektu.

Ključne riječi*: Branko Fučić, Dubašnica, Krk, čakavsko narječje, srednjočakavski ili ikavsko-ekavski dijalekt, alijeteti, alteriteti*

1. UVOD

Branko Fučić rođen je u Bogovićima u Dubašnici[1], koja se nalazi na sjeverozapadu otoka Krka, a danas pripada općini Malinska-Dubašnica. Iza sebe je ostavio bogat opus

[1] Dubašnica je nekadašnje selo i župa na sjeverozapadu otoka Krka koje je izumrlo u 18. stoljeću vjerojatno zbog dugotrajnih malarija i uskočkih napada, a danas je prisutna u imenu općine Malinska-Dubašnica. Područje današnje Dubašnice čine sljedeća manja naselja: Radići, Žgombići, Malinska, Milčetići, Sveti Anton, Oštrobradići, Barušići, Zidarići, Turčići, Porat, Sabljići, Ljutići, Sveti Ivan, Bogovići, Kremenići, Milovčići, Strilčići, Vantačići. (Vidi: http://hr.wikipedia.org/wiki/Duba%C5%A1nica, posjećeno 10. siječnja 2014., i Karl. H. Meyer: *Čakavština otoka Krka*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996.) U novome društveno-političkome ustroju toj općini pripada i mjesto Sv. Vid-Miholjice, koje je geografski smješteno na razmeđi omišaljske, dobrinjske i dubašljanske katastarske općine, a nekad je pripadalo omišaljskoj civilnoj i crkvenoj administraciji. (Vidi: Iva Lukežić i Marija Turk: *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica, 1998., str. 302.)

unutar kojeg je i knjižica recepata pod naslovom *Gaštronomija grišnoga fra Karla z Dubašnice*, pisana manirom staroga fratra. Zanimanje za glagoljicu pokazao je i u ovoj knjižici, u kojoj u uvodu želi uvjeriti čitatelja da je napisana u jednom glagoljaškom samostanu na čijem je tavanu pronađen glagoljicom pisani rukopis. Ovo je djelo više od obične kuharice, jer "otkriva običaje, razmišljanje, svjetonazor i način života ljudi toga vremena" (Međimorec 2009: 143). Na samom kraju knjižice Fučić se potpisao glagoljicom kao "Az grišni diak Branko pridivkom Fučić", i taj je autogram poslužio 2009. godine kao naziv međunarodnoga znanstvenog skupa o njegovu životu i djelu. Prvi je put objavljena u lipnju 1996., a doživjela je dva izdanja. Djelo se sastoji od osamnaest recepata ukomponiranih na četrdeset i osam stranica ilustriranoga teksta.

Iz cjelokupnoga njegovog opusa odabrano je ovo djelo pisano bodulskom čakavicom kako bi se na temelju njega napravila analiza teksta i tako mogle utvrditi jezične značajke govora Dubašnice. Za razliku od starosjedilačkoga stanovništva Dobrinja, Omišlja i Vrbnika, njezini stanovnici pripadaju došljacima, pa je logično da su se pojavile nove jezične tendencije u vezi s naseljavanjem, a na koje su utjecali i susjedni govori, što je rezultiralo prožimanjem. U dijalektološkoj se literaturi, između ostalog, navodi posebnost dubašljanskog idioma u tendenciji jake vokalnosti, odnosno diftonškom izgovoru vokala *a*, *e* i *o*, te u akcentuaciji. S obzirom na transkripciju Fučićeva teksta, ove dvije pojave nismo mogli analizirati, zato smo se držali onih koje smo mogli sa sigurnošću utvrditi. Cilj je utvrditi istosti i razlike dubašljanskog idioma u odnosu na dosadašnje rezultate istraživanja i dati doprinos istraživanju krčkih govora.

Dubašljanski govori u dijalektološkoj literaturi

Krčki su govori u dijalektološkoj literaturi dobro zastupljeni. Osim radova o cjelovitom krčkom arealu, opisani su i pojedini mjesni govori, a među njima i dubašljanski. Prvi opisivač krčkih govora je Ivan Milčetić, koji je u radu *Čakavština Kvarnerskih otoka* 1895. godine prikazao fonološke, morfološke i akcenatske značajke otoka Krka, Cresa i Lošinja, a najveću je pozornost posvetio upravo rodnoj Dubašnici. Spomenute je otoke s obzirom na razvoj poluglasa u jaku položaju podijelio u tri skupine, unutar kojih je Dubašnicu smjestio u posljednju. Osim spomenutih govora Milčetić je u svojoj raspravi prikazao i bilješke s dvaju dalamatinskih otočića, Silbe i Oliba, te iz Rijeke, Istre i Primorja. Između tih govora postoje znatne razlike. Upravo zato autor kod svake riječi navodi i mjesto gdje ju je zabilježio.

Sljedeći opisivač je Karl H. Meyer koji je u raspravi *Untersuchungen zur Čakavština der Insel Krk*, objavljenoj u Leipzigu 1928. godine, opisao krčke govore na temelju deset glasovnih osobitosti po kojima se mogu izvući izoglose. Nakon gotovo sedamdeset godina (točnije, 1996.) rasprava je postala poznatija široj javnosti zahvaljujući Mariji Turk, koja je studiju prevela i popratila bilješkama, čime smo dobili uvid u istosti i razlike u istraživanju fonoloških značajki. Studija dobiva dodatnu vrijednost time što je Turk na kraju pridodala i opis suvremene jezične slike otoka Krka u kojem je ponajprije analizirala zajedničke jezične činjenice, a onda je krčke govore podijelila u tri skupine. Govore Dubašnice smje-

stila je u drugu skupinu, odnosno doseljeničke govore koji posjeduju pet posebnih izoglosa po kojima se izdvajaju u zasebnu skupinu.

Godine 1929. poljski dijalektolog Mieczysław Małecki grupirao je krčke govore na temelju rasprostranjenosti petnaest jezičnih obilježja. U toj se studiji suprotstavio Meyerovoj klasifikaciji, za što je naveo tri razloga. Prvo: Meyer nije naveo sve razlike između krčkih govora i uzeo je u obzir samo fonetska obilježja; drugo: Meyer, prema mišljenju M. Małeckog, ne razlikuje starije jezične pojave od novijih, kao ni važnija obilježja od onih manje važnih; treće razilaženje odnosi se na izoglose, koje Meyer promatra s opisnoga (sinkronoga) gledišta, a Małecki s povijesnoga. Osim u neslaganju u pogledu klasifikacije Małecki nadalje, govori o nepodudarnostima rezultatâ istraživanja fonoloških značajki u pojedinim krčkim govorima, a nakon toga donosi metodologiju njihove podjele. On, naime, pri grupiranju daje prednost fonološkim obilježjima (od njih petnaest, jedanaest se odnosi na fonologiju, a četiri na morfologiju) koje zatim kronološki grupira, a naposljetku prikazuje izoglose. Prema tome dijeli krčke govore na jugozapadne i sjeveroistočne. "Prva (...) čini presjek čakavskoga narječja, a druga pokazuje niz individualnih obilježja po kojima se ona razlikuje od većine čakavskih govora" (Małecki 2007: 129). Prvu skupinu, nadalje, dijeli na južne, čisto čakavske govore (1. a skupina) i zapadne čakavske govore sa štokavskim primjesama (1. b skupina) u koju ubraja i govor Dubašnice.

Među prve istraživače ubrajamo i A. Belića te J. Vajsa koji su i izradili kartu krčkih govora. Belić ju je izradio na temelju refleksa jata, a Vajs s obzirom na zastupljenost ъ i ь u jaku položaju. Prema tome dijeli krčke govore u tri skupine, unutar kojih Dubašnicu smješta u posljednju.

Anita Sujoldžić i drugi su u radu "Govori otoka Krka – uvod u antropološka istraživanja" istražili jezične razlike stanovništva otoka na temelju vokabulara od ukupno 311 riječi. Terensko su istraživanje proveli u šest naselja i zaključili postojanje znatnih razlika u mjesnim govorima. Utvrdili su da su razlog tomu migracije i međusobne izolacije pojedinih naselja na otoku. Između ostalog navode i govorne inovacije koje su unijeli doseljenici u prostore Dubašnice, i upravo se prema tim osobinama ovi krčki govori najviše razlikuju od sjeveroistočnih i jednim dijelom i od jugoistočnih krčkih govora, dok su najveću sličnost u govoru istraživači zabilježili između Omišlja i Vrbnika. Taj im je zaključak omogućila Hemmingova mjera sličnosti uz pomoć koje su napravili statističku analizu.

Godine 1998. dobili smo cjelovitu studiju o krčkim govorima. Riječ je o knjizi *Govori otoka Krka* Ive Lukežić i Marije Turk, u kojoj su autorice istražile fonološki i morfološki sustav svih krčkih govora. Na temelju spomenutih odrednica izvršile su klasifikaciju, unutar koje su dubašljanske govore smjestile u drugi, tj. konzervativniji model doseljeničkoga mikrosustava. Vrijednost te rasprave veća je time što su iscrpno opisane morfološke osobitosti kojih se prethodni autori uopće nisu dodirivali ili su ih dodirnuli samo djelomice.

Prikazani su i pojedini mjesni govori Dubašnice. Riječ je o mjesnom govoru Milohnića (Iva Lukežić i Marija Turk) i mjesnom govoru Svetog Vida (Marija Turk). Uz to, Iva Lukežić popunila je *Upitnik* za Hrvatski dijalektološki atlas za punkt Dubašnica koji je pohranjen u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu.

Istražujući srednjočakavski ili ikavsko-ekavski dijalekt, Iva Lukežić[2] i Josip Lisac[3] u svojim su monografijama obuhvatili i krčke govore. Lukežić je, naime, za potrebe svoje doktorske disertacije, a kasnije i knjige, istražila čakavske ikavsko-ekavske govore i na temelju grupiranja jezičnih pojavnosti govor Dubašnice smjestila u rubni poddijalekt i opisala njegove akcenatske i ostale fonološke i morfološke osobitosti. Osim opisa, spomenute je jezične značajke (njih dvadeset i pet) i tabelarno prikazala. Lisac je u knjizi *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje* opisao srednjočakavski dijalekt na svim jezičnim razinama, unutar kojeg je naveo i pojedine primjere koji su zabilježeni u Dubašnici.

U svojim radovima o glagolskim oblicima govora Dubašnice dotiču se Josip Hamm[4] i Mira Menac-Mihalić[5] koji su zamijetili da se imperfekt sačuvao upravo na tom području.

Zabilježeni su i ogledi pojedinih mjesnih govora. Jedan od njih, ujedno i najnoviji, mjesni je govor Milovčića koji pripada općini Malinska-Dubašnica. Taj je govor predstavljen zvučnim zapisom i ispisanim tekstom u knjizi *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije*[6] autoricâ Mire Menac-Mihalić i Anite Celinić. Uz dijalektološku transkripciju ogled govora sadrži i rječnik manje poznatih riječi te zadatke za dijalektološku analizu.

2. FONOLOŠKE I MORFONOLOŠKE OSOBITOSTI

Zamjenica *ča*

Zamjenica *ča*, koja je nastala vokalizacijom poluglasa u slabu položaju, i njezini oblici svojstveni su samo čakavskom narječju, pa je ubrajamo u alijetete, odnosno u kriterije najvišega ranga. Pokriva značenje za neživo, a u *Gaštronomiji* javlja se u oblicima:

- odnosne zamjenice: *"(...) pisah ja grišni fra Karlo z Dubašnice ča boje znah i umih (...)*" (4); "*Vas oni kruh ki bratja ne bi pojila (ča je veli vicij), ti, dijače, pokupi (...)*" (7); "*Kada pride vrime od veloga tega, ča je o kopanju i o mešanju trsi ali o trgadbi (...)*" (7); "*Ako znenada va mostir pride kruto lačan gost va vrime ko ni od obeda ali od vičere, parićaj mu ono ča se u malo vrimena more, a to je kripka juha od oriži.*" (9); "*Zeca, ča si ga, dijače, ćapal na lac (...)*" (15) Ovdje je zanimljiva pojava u kojoj se umjesto *koji* koristi zamjenica ča kao odnosna. Ona se ne pojavljuje u raznim padežima, već samo u tom jednom obliku, ali ako se očekuje neki drugi padež koji nije nominativ, on bude izražen dodavanjem odgovarajućega oblika zamjenica *on*, *ona* – u ovom konkretnom primjeru *ga*; "*V jenon lopižu skuhaj, dijače, fažol, a va drugon kuhaj suho meso od prasca ča je vratina ali ča su rebra ali rep ali uši ali glava ali kosti, bašta da lipo vonja po suhon mesu.*" (17); "*Va libru ki se ime-*

[2] Iva Lukežić: *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990.

[3] Josip Lisac: *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje*, Golden marketing, Zagreb, 2009.

[4] Josip Hamm: "Čakavski imperfekt", u: *Ivšićev zbornik*, 1963., str. 113-122.

[5] Mira Menac-Mihalić: "Glagolski oblici u čakavskom narječju i u hrvatskom književnom jeziku", u: *Filologija*, 17, 1989., str. 81-109.

[6] Mira Menac-Mihalić i Anita Celinić: *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije*, *Sveučilišni udžbenik s nosačem zvuka*, Knjigra, Zagreb, 2012.

nuje Genežiš, a to je libar od postanja svita, lipo ti piše va kapitulu prvon (...) ča je ono Gospodin Bog dal jist Adamu i Evi, prvin juden." (23); "*Evo, dajen van vse zelenje ča nosi sime po vsoj zemji, i svi stupi s ovošćijen ča va sebi nose svoje sime neka van budu za piću.*" (23); "*Prvo ča moraš jisti je mladi ostak.*" (24); "*Vidit ćeš ča će ti bratja reć (...)*" (33); "*Ribu očisti, ocidi i slaži va pinjatu, tako da jednoj ribi bude rep doli, a drugoj rep gori, da ih ča već stane na pinjati.*" (37)

- neodređene zamjenice: "*Kada je sfrigano, z otin čičadu zasmoči i provuj ako ča rabi za pridati (...)*" (13/14); "*Vse provuj, vse kušaj i ko rabi čagoder pridat, a ti pridaj.*" (28); "*S klišći znemaj zi datuli brade, one dlake s kimi se drže za kamik, pak ih – čagod boje moreš i umiš – z bruškinon pod vodu strži i čisti.*" (39)
- Osim u službi zamjenice *ča* se javlja i u službi veznika, u primjerima: "*Štij, dijače, Sveto Pismo i vadi se ča sve moreš od dar Božjih sebi i bratji svojoj parićat.*" (23); "*A kada sve lipo napuniš, zašij kokoši guzicu, prekriži i zaveži joj batki, a njih zaveži za mitru, ča će reć za on rep ki stoji nad guzicu.*" (31); "*Posoli, popapri, a da ti njoki ča lipče vonjaju, pridaj i jenu kiticu mažurane ku si na dašćici na fino skusal.*" (33)
- veznik *jer* ima oblik *aš*, a nastao je preoblikom od *ča*: *za* + *ča* > *zač* > *zaš* > *aš*. Pronađeni su sljedeći primjeri: "*A buduć da je dan od fešte, neka mole Gospodina Boga da bi prosvitlil vardijana ki neka zapovidi klast malo više vina na stol aš lignji pitaju.*" (12); "*Drugi dan v jenon loncu kuhaj čič a v drugon loncu kuhaj ogujeni kunpir, aš se čič mora kuhat već vrimena leh kunpir.*" (13); "*Već moćniji od fažola je bob, a manje moćnija je leća, aš su naši stari pravjali (...)*" (21); *"(...) poiskat jenu lipu, tustu kokoš, aš je mašnik kokoše vridan.*" (29); "*Onda vodu va koj su se datuli parili hiti ća, aš je žuhka od mora (...)*" (39); "*Zemi dobre i kripke rakije, pak va nju kladi koromača, ma najboje je va nju klast sime od koromača aš je va njen vela šuštanca.*" (43); "*(...) jeno pero od pelina, kiticu trave ive, aš trava iva (...)*" (44).
- U službi upitne zamjenice nije zabilježen nijedan primjer, što je i očekivano, jer u kuharicama rijetko nailazimo na upitne zamjenice.

Odraz starohrvatskoga poluglasa (∂ < *ъ, *ь)

Glasovi ъ i ь nastali su u doba raspada praslavenskoga jezika. Nakon nestanka opreke nazalnost ~ nenazalnost i nakon što je smanjen broj distribucijskih pravila, fonemi ъ i ь nestali su iz novoga vokalnog sustava. Najprije su prešli u ∂, a nakon toga uslijedila je njegova redukcija ili vokalizacija, ovisno o tome je li se nalazio u slabu ili jaku položaju. Te su dvije varijante nastale još krajem praslavenske epohe, a poznate su pod nazivom slaba i jaka varijanta. "Jaka se varijanta svakog ь i ъ razlikovala od slabe nesumnjivo većom energijom daha i artikulacije. To i jest razlog zašto u jakim pozicijama nije dolazilo do redukcije ь i ъ, nego do njihova prijelaza u drugi vokal. Valja (...) reći i to da su se slabe varijante nalazile: a) na kraju riječi i b) u slogu koji je bio ispred jake varijante ili bilo kojeg drugog vokala. Jake su varijante bile u ostalim pozicijama, tj. u slogu ispred slabih varijanata" (Moguš 1971: 48). No, umjesto redukcije, ponekad se provela vokalizacija kako bi se izbjeglo formiranje netipičnih suglasničkih skupina, a to dokazuju primjeri *daska*, *magla*,

maša i mnogi drugi. Redukcijom poluglasa, narušen je praslavenski zakon otvorenih slogova, što znači da slog više nije mogao završavati vokalom.

Starohrvatski je poluglas u svim primjerima dao samo *a*, a to dokazuju sljedeći primjeri: *blagdan*, *ča*, *česan*, *dan*, *dasku*, *dobar*, *jedan*, *kadi*, *lonac*, *maša*, *mašnik*, *mladomašnik*, *ocat*, *oganj*, *otac*, *petak*, *vavik*, *Vazan*, *vetar*, *vridan*, *vsakidanji*. Taj su odraz potvrdili i svi prethodni istraživači navedeni na početku ovoga rada.

Prijedlog **kъdě*

U Fučićevom se govoru prijedlog **kъdě* realizira kao *kadi*, što je i karakteristično za ikavsko-ekavski dijalekt čakavskoga narječja. Taj je prijedlog nastao vokalizacijom slaboga poluglasa, a ta je jezična činjenica zabilježena i u govorima izvan čakavskoga narječja. Josip Lisac je, primjerice, među moliškim Hrvatima zabilježio riječ *malin*, a ponegdje u čakavskoj blizini i prilog *kadi*. Zbog toga možemo reći da je vokalizacija poluglasa u slabu položaju alteritetna jezična značajka.

Odraz prijedloga *v∂*

Prijedlog *v∂*, koji je nastao kao rezultat vokalizacije poluglasa u slabu položaju, u Fučićevu se tekstu javlja u četiri oblika: kao *va*, *v*, *u* i u reduciranom obliku. Ostvaruje se kao samostalna riječ i kao prefiks u složenicama.

Potvrde oblika:

v∂ > va: *va barku*, *va brunac*, *va drugoj*, *va dvi*, *va grišnon*, *va guzicu*, *va jenon*, *va jenu*, *va jistoj*, *va još*, *va kapitulu*, *va kipuću*, *va koj*, *va kokošjoj*, *va kon*, *va konobu*, *va kori*, *va ku*, *va kužini*, *va ladvah*, *va maslo*, *va molitvah*, *va molitvi*, *va more*, *va muku*, *va njen*, *va njoj*, *va nju*, *va ono*, *va ovo*, *va padelu*, *va pinjatu*, *va potu*, *va prsuru*, *va rakiju*, *va salamuru*, *va sebi*, *va slanoj*, *va Sveton Pismu*, *va svojoj*, *va škuron*, *va ta*, *va testo*, *va to*, *va toj*, *va trbuhu*, *va treton*, *va tu*, *va uje*, *va velo*, *va vinu*, *va vodi*, *va vrićicu*, *va vrime*, *va vrtlu*, *va zadnji*, *va zalo*, *va zdelu*; *vavik*, *Vazan*

v∂ > v: *v jednon*, *v zrnih*

v∂ > u: *u čast*, *u lopiž*, *u mišanciju*, *u miru*

v∂ > ø: samo u primjeru *stat se* (= 'ustati se')

Ima i dvostrukosti: *va drugon* i *v drugon*; *va jenoj* i *v jenoj*; *va juhi* i *v juhi*; *va libru* i *v libru*; *va lonac* i *v lonac*; *va mostiru* i *v mostiru*; *va padelici* i *u padelici*; *va proletuću* i *u proletuću*; *va vriću* i *u vriću*

Sva je četiri odraza potvrdila i Marija Turk u fonološkom opisu dubašljanskih govora, no rezultati njezinih istraživanja pokazali su da je "*u* odraz koji u doseljeničkim govorima konzervativnijega modela apsolutno prevladava i u funkciji prijedloga i u funkciji prefiksa" (Lukežić-Turk 1998: 79). Do istih je rezultata došao i Małecki, napisavši da **vъ* u 1. b skupini prelazi većinom u *u*. Za razliku od toga, u Fučića prevladava odraz *va*. Dvostruki odraz, kao *va* i *u*, zabilježila je Iva Lukežić u tabelarnom prikazu obilježja govora Dubašnice u knjizi *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*. Analiza Fučićeva teksta i istraživanja

Marije Turk pokazala su da se *va* realizira pred klitikom, a *ø* samo u pojedinim leksemima. Sva su tri odraza alteritetne jezične značajke, jer se javljaju i u govorima drugih narječja.

Refleks prednjeg nazala ę

Prednji nazal ę imao je u čakavaca dvojni refleks: prešao je u *a* iza palatala, a u svim ostalim pozicijama u *e*. U Fučićevom se govoru reflektirao u *e* bez obzira na to stoji li iza palatala ili nepalatala, a to potvrđuju primjeri: *deveti*, *meso*; *jetra*, *jetri*. Rezultati istraživanja Ivana Milčetića, Marije Turk i Anite Sujoldžić i dr. pokazali su da u dubašljanskim govorima ę prelazi u *a* iza palatala, što se znači da se Fučićev tekst ne poklapa s istraživanjima.

Slogotvorno r̥

Slogotvorno r̥ se u Fučićevom tekstu realizira bez popratnog vokala, a to potvrđuju mnogobrojni primjeri: *četrto, držati*, *drže*, *grmić*, *mrtvaška*, *mrtvi*, *mrvice*, *najprvo*, *prneseš*, *prti*, *prva*, *prvi*, *prvo*, *prvon*, *prsta*, *prsteni*, *prsti*, *prsuri*, *prsuru*, *srce*, *trputca*, *trsi*, *vrhu*, *vrni*, *vrnjicu*, *vrste*, *vrtli*, *vrtlu*, *zrna*. Tu realizaciju nije potvrdio samo Karl Meyer koji je zabilježio da se u dubašljanskome govoru spomenuti vokal realizira uz popratni vokal *e*, na što je Turk dodala bilješku da ta tvrdnja nije točna, već se radi o samoglasničkom elementu koji se slabo čuje i koji zbog nedovoljno izražena izgovora iščezava.

Refleks jata

Na čitavom se otoku Krku, pa tako i u govorima Dubašnice, ostvaruje dvojni ikavsko-ekavski refleks jata. To su potvrdili i prethodni istraživači, izuzevši Aleksandra Belića koji je na karti krčkih govora samo sjeveroistočno područje tog otoka označio kao ikavsko-ekavsko. Dvostrukost tog refleksa strani su istraživači Meyer i Jakubinskij objasnili kao zakonitost. Oni su utvrdili da jat prelazi u *e* ispred dentalnih suglasnika *t*, *d*, *s*, *z*, *n*, *l*, *r* ako iza njih slijedi *a*, *o*, *u* ili *ø*, a u svim drugim slučajevima u *i*. Dalibor Brozović ističe da taj raspored nije u svakom govoru dosljedan, a to je zamijećeno i u Fučićevom tekstu. Provodeći analizu refleksa jata, utvrđeno je da se, uz nekoliko odstupanja, dvojak odraz javlja "samo u osnovama riječi, a u gramatičkim je morfemima, kao i na apsolutnome kraju riječi redovito ikavski" (Lukežić-Turk 1998: 25).

Rezultati istraživanja ekavskoga refleksa jata:

- ispred *l*, ako je iza njega samoglasnik *a*, *o*, *u* ili *ø*: *bela*, *cela*, *udela*; *beloga*; *celu*, *zdelu*; *cel*;
- ispred suglasnika *t*: *cvet*, *retka*, *vetar*;
- ispred suglasnika *n*: *kolena*, *koren*;
- ispred suglasnika *š*: *mešanju*;
- ispred suglasničkog skupa *st*: *mesto*, *mestu*, *testo*.

Ikavski refleks jata ostvaruje se:

a) u osnovama riječi:

- u imenica: *divica*, *driva*, *klišći*, *likarija*, *miseci*, *mišancija*, *potribe*, *sikiricu*, *sime*, *simena*, *sriću*, *stina*, *svit*, *umiće*, *viki*, *vikov*, *vrićon*, *vrime*, *vrimena*;
- u glagola: *dili*, *iscidi*, *jist*, *misi*, *mišaj*, *mišajuć*, *mišat*, *nariže*, *nasiči*, *obisi*, *ocidi*, *odsici*, *otili*, *pobile*, *procidi*, *rasiči*, *razdili*, *sideći*, *stirati*, *sviteć*, *tira*, *udili*, *umih*, *umiš*, *umišati*, *vidit*, *zapovidi*, *zamiša*, *zamišaj*;
- u pridjeva: *grišni*, *grišnika*, *lipe*, *lipi*, *lipo*, *presvitli*, *svitovni*, *vridan*, *vridna*;
- u priloga: *kripko*, *livo*, *livu*, *priko*.

b) u gramatičkim morfemima u superlativu: *najlipši*, *najposlidnje*

- na kraju riječi u priloga i brojeva: *doli*, *gori*; *dvi*

Odstupanja su zabilježena u riječima *obe* i *sme* (3. osoba jednine od glagola "smjeti"), u kojima se na kraju riječi ostvaruje ekavski refleks jata.

Osim u čakavskome narječju dvojni ikavsko-ekavski refleks jata prisutan je i u nekim govorima kajkavskoga i štokavskoga narječja. Josip Lisac ga je primjerice zabilježio u Dražu, Starim i Novim Mikanovcima. U tim je govorima, naime, u dugim slogovima jat ikavski, a u kratkima ekavski.

Nepostojanje zvučnih afrikata *đ* i *dž*

Praslavensko se /*dj/ reflektiralo u čakavaca kao *j*, a suglasnik *dž* zamjenjivao se sa *ž*. U mnogim se govorima đ javlja samo u tuđicama, no u dubašljanskom govoru i u riječima stranoga podrijetla prelazi u *j*, a o tome svjedoči primjer *jardin*. Ostali primjeri prijelaza skupa /*dj/ u *j* su: *milosje*, *mej*, *meju* (ali i *med*!). Prvi opisivač krčkih govora, Ivan Milčetić, zapisao je da se u njegovoj rodnoj Dubašnici đ realizira samo u nekoliko primjera, među kojima je riječ *lad'ja*. Nepostojanje zvučne afrikate đ kao rezultat jotovanja svojstveno je samo čakavskome narječju.

Prijelaz *m* > *n*

Fonetska neutralizacija *m* > *n* pripada alteritetima. Na tu je pojavu upozorio već Antun Mažuranić u opisu vinodolskoga govora, a ubrajamo je u adrijatizme jer je svojstvena govorima duž jadranske obale. Javlja se na dočetku relacijskog morfema, a takvi su primjeri u *Gaštronomiji* mnogobrojni. Zabilježeni su u:

- imenica: *bruškinon, česnon, fažolon*, *jajen*, *jilon*, *kapuzon*, *maslon*, *meson*, *nožen*, *octon*, *papron*, *peron*, *petršimulon*, *pirunon*, *prećavcen*, *prston*, *puškun*, *radićen, šugon, teston*, *ujen*, *vrićon*;
- pridjeva: *grišnon*, *kiselin*, *kuhanin*, *istin*, *lipčin*, *lipon*, *malin*, *mostirskon*, *munjenon*, *oštrin*, *pofriganin*, *skusanin*, *suhin*, *Sveton, škuron, teplon*;
- zamjenica: *kon*, *nan*, *njin*, *ovin*, *svin*;
- brojeva: *drugin*, *drugon*, *jednon*, *jenin*, *jenon*, *prvon*;
- glagola: *dajen*, *svitujen*.

U leksemu *Vazan* također dolazi do prijelaza završnog *m* > *n* iako se radi o leksičkom morfemu. Taj je primjer potvrđen i u vokabularu Anite Sujoldžić i njezinih suradnika.

Zamijećena je i jedna dvostrukost te nekoliko nedosljednosti. Dvostrukost, naime, bilježi imenica *redon*, koja u jednom receptu glasi i *redom*. Nedosljednosti su u ovoj pojavi zabilježene u primjerima *hladnom*, *kim*, *meljenim*, *morem* (od imenice "more"), *senapom* i *velom*, u kojima, iako je riječ o relacijskim morfemima, ne dolazi do fonetske neutralizacije.

Marija Turk i Josip Lisac utvrdili su da je ta jezična pojava činjenica svih krčkih govora osim omišaljskoga, u kojem se dočetno *-m* održalo u svim kategorijama.

Završno *-l*

Završno *-l* u govoru je Dubašnice ostalo neizmijenjeno i čuva se bez izuzetaka u imenica, pridjeva i glagolskom pridjevu radnom muškoga roda. Ta jezična činjenica ima obilježje "drugost od drugih, ali ne od svih", što znači da je riječ o alteritetu. U Fučićevom su tekstu zabilježeni sljedeći primjeri: *fažol*, *stol*, *vol*; *bolna*; *ćapal*, *dal*, *kuhal*, *močil*, *navadil*, *prosvitlil*, *skuhal*, *skusal*, *stvoril*, *udelal*, *zabolil*, *zrizal*. Tu su jezičnu pojavu potvrdili Milčetić, Meyer, Małecki, Sujoldžić i Turk, dok su istraživanja Ive Lukežić i Josipa Lisca pokazala da je u dubašljanskome idiomu *-l* otpalo.

Konsonantske skupine

Sačuvan je stari konsonantski skup *čr* u primjerima: *črjene*, *črne*, *črnilo* i *črnoga*. Starohrvatski skup /skə͡j/ realizirao se kao *šć*: *blušć*, *blušća*, *dašćici*, *godišću*, *klišći*, *ognjišću*, *pušćaj*, *pušćali*, *šćap*, *šćapići*. U primljenicama su zastupljeni konsonantski skupovi *št*, *šk* i *šp* nastali od skupova *st*, *sk* i *sp*: *baštal*, *bišteku*, *fešte*, *maneštra*, *pašta*, *štajon*, *štramaci*, *štufaju*; *biškup*, *biškupov*. Sve navedene konsonantske skupine alteritetne su jezične značajke, a potvrdila ih je i Marija Turk u fonološkom opisu dubašljanskih govora. U vokabularu Anite Sujoldžić i drugih zabilježeni su sljedeći primjeri s nekim od spomenutih skupina: *črv*, *gušćar*, *meštar*, *meštrica* i *šporkic*.

Pojednostavljivanje suglasničkih skupina

Ta je jezična pojava u Fučićevom tekstu sporadično zabilježena, a događa se uglavnom u unutrašnjem slogu. Slabljenje šumnika na dočetku zatvorenoga sloga ubrajamo u alijetetne jezične značajke. Zabilježeno je i nekoliko nedosljednosti o kojima će biti riječi u daljnjem tekstu.

- Unutrašnji slog

Što se tiče mijena uvjetovanih napetošću zatvorenoga sloga, pronađeni su primjeri *aš*, *maška* i *mrtvaška*, u kojima se afrikata *č* zamjenjuje manje napetim frikativom *š* prema formuli *za + ča > zač > zaš*, *mačka > maška*, *mrtvačka > mrtvaška.* Tu ubrajamo i prijelaz *c > s*, no Fučić ne provodi to pojednostavljivanje, što dokazuje primjer *octa*. Također, primjer *prasca* dokazuje da ne dolazi do disimilacije sibilanata (*sc > hc*). U primjeru *lahko* (< *lagko*), koji je u Fučića zabilježen nekoliko puta, okluziv *g* zamjenjuje se suglasnikom manje napetosti – *h*. Za razliku od toga, u primjeru *lakta* ne dolazi do pojednostavljivanja

unutrašnjeg napetog sloga *kt*. To nije podudarno s Milčetićevim istraživanjem koji piše da u Dubašnici G jednine imenica *lakat* i *nohat* glase *lahta* i *nohta*. Dokidanje fonetski vrlo napetog okluziva u skupini *jd* Fučić ne provodi dosljedno: u tekstu su, naime, puno puta zabilježene riječi u značenju 'jedna', 'jedno' i 'jednako', ali u njima ponekad dolazi do redukcije suglasnika *d*, a ponekad ne. Tako su, s jedne strane, pronađeni primjeri: *jenin*, *jeno malo*, *jeno pero*, *jeno tri ure*, *jenoj*, *jenu debelu dasku*, *jenu po jenu*, *kako jena rožica*, a s druge strane: *ponesi jednu vrnju na jednu i na drugu bandu*, *tako da jednoj ribi*, *va jednon danu*, *z jedne bande*, *nijednu* i *jednako*.

- Početni slog

U primjeru *zemi*, koji je u Fučićevom tekstu zabilježen više puta, dolazi do dokidanja suglasnika u početnoj zoni sloga zbog netipične skupine (**vzet* > *zet*), no pronađen je i jedan primjer u kojem ne dolazi do pojednostavljivanja. Riječ je o primjeru *vzami* koji je zabilježen u receptu "Bišteke za velike fešte".

- Završni slog

Gubljenje suglasnika *t* i *d* u suglasničkim skupinama *st*, *št*, *zd* i *žd* ne provodi se, a to dokazuju mnogobrojni primjeri: *angušt*, *čast*, *gost*, *gust*, *gušt*, *jist*, *klast*, *kost*, *mast*, *Mesopust*, *petnajst*, *pojist*, *slast*, *šest*, *trinajst*, *znest*. Takve su rezultate istraživanja dobili i Anita Sujoldžić i drugi istražujući vokabular dubašljanskoga govora. U Milčetića ima dvostrukosti: s jedne strane nalazimo primjere *kripos* i *milos*, a s druge *sedavnajst* i *osavnajst*.

Redukcija *v* ispred slogotvornog *r̥* ili sonanta *r* u suglasničkoj skupini

Riječ je o pojednostavljivanju suglasničke skupine u kojoj se suglasnik *v*, koji zatvara unutrašnji slog, reducira. To je alteritet, odnosno jezična činjenica nižega razlikovnoga ranga. U ovoj je morfonološkoj osobitosti zabilježena dvostrukost. Za razliku od rednog broja *četrto*, u leksemima *tvrd*, *tvrdo* i *stvrdnu* autor ne reducira sonant *v*. Te je odraze potvrdio Ivan Milčetić koji je u svom zavičaju uz oblike *saki*, *sakakov*, *sakako*, *četrti* i *četrtak* zabilježio oblik *tvrd*, u kojem ne dolazi do ispadanja *v*, baš kao ni u Fučićevom tekstu.

Oblici upitne i odnosne zamjenice *koji*

Upitna i odnosna zamjenica *koji* u Fučićevom tekstu ima samo kontrahirane oblike: *ki*, *ka*, *ko*, a oblici za množinu glase *ki* (za muški rod), *ka* (za srednji rod) i *ke* (za ženski rod). Jednina pokriva značenja '*tko*' i '*koji*', a množina samo '*koji*', '*koja*' i '*koje*'. "Upitna i odnosna zamjenica ki (Nsg. m. r.) potječe od istovrsne praslavenske zamjenice *kъ koja je pri tvorbi određena lika vezivala uza se oblik Nsg. muškoga roda anaforičke zamjenice *i: kъ+i. Stražnji se poluglas /ъ/ pred poluvokalom /i̯/ mogao fakultativno produljiti u /y/ (/ъ/ + /i/ > /y/ + /i/). U tomu je slučaju Nsg. određenoga lika ove zamjenice glasio kyi (bez fakultativnoga produljenja: kъi), a nakon supstitucija i kontrakcija (kyi > kii): ki" (Lukežić 1996: 115). Kontrahirane oblike zamjenice *koji* zabilježio je već prvi istraživač krčkih govora.

Potvrde oblika za značenje '*tko*' su: *"(...) nego ih se mora stirati van kako onoga ki fita ne plaća.*" (21); "*Vavik, a ki zna od kada, se za Božić i na mesopustne subote delaju kolu-*

bice." (41); *"(...) od koga prihodi vsaki dobar dan.*" (10); "*(...) A kada budete jili, spomenite se dara od Boga komu budi čast i dika po vse viki vikov, amen.*" (26); *"(...) va molitvi zahvaliti Bogu, komu budi vsaka hvala i čast.*" (28); "*Ovako je mene navadil friganje parićivat pokojni fra Guštin, komu Gospodin Bog neka daruje svit vični, amen.*" (34);

Potvrde oblika za značenje '*koji*' za jedninu su: "*Ovi libar ki se imenuje Gaštronomija (...)*" (4); "*Vas oni kruh ki bratja ne bi pojila (...)*" (7); *"(...) proberi oriži da ni meju njimi ki kamičić (...)*" (9); "*(...) zamišaj i daj kruto lačnomu gostu s kim skupa zahvali Bogu (...)*" (10); "*(...) neka mole Gospodina Boga da bi prosvitlil vardijana ki neka zapovidi (...)*" (12); "*Ma zec se more parićat i na drugi način, ki ti posebojno svitujen (...)*" (16); *"(...) a onda va toj vodi kuhaj očišćeni kunpir ki si zrizal na mali kvadrići.*" (17); *"(...) s prsti zberi da ni mej zrna ki kamičić (...)*" (20); "*(...) va libru ki se imenuje Floš (...)*" (21); "*Va libru ki se imenuje Genežiš (...)*" (23); "*Četrto zelenje je divji luk, on ki pod zemju dela oko sebe lučići kako perlice.*" (24); "*Ako imaš sriću po grajah ćeš nać va proletuću i mladice od hmelja ki se prti meju prašćen.*" (25); "*(...) ča će reć za on rep ki stoji nad guzicu (...)* (31); *"(...) oni će mostiru darovat on del ki je od duš ali ono ča gre bratji za konjuš.*" (36); "*Kad jih očistiš, stavi ih va brunac va kon se kuha jeno malo, jeno dva prsta vode.*" (39); "*A kada popiješ ti ali bratja ali gost ki va mostir pride, zahvali Gospodinu Bogu ki je svit stvoril (...) i pomoli se za oca našega Nou ki je prvi od grozja udelal vino (...)*" (44/45); "*(...) da je on prvi skuhal i rakiju va kotlu koga je prvi udelal kovač Tubalkain.*" (45)

Potvrde oblika za značenje *'koje'* za jedninu su: "*Ako znenada va mostir pride kruto lačan gost va vrime ko ni od obeda* (...)" (9); "*Blagoslovjeno budi milosrje Božje ko nan je va ovo najposlidnje vrime (...)*" (18); "*Budi blagoslovjeno ime Gospodnje ko nas je kuntentalo s fažolon (...)*" (20); "*(...) a jilo ko ti svitujen kako delikatecu, to je fažol na salatu."* (22); *"(...) z octon i ujen ko ne va zadnji hip prije nego ga nosiš bratji na stol.*" (26); "*(...) Dobro pokrij zdelu i kladi ju va konobu na najhladnije mesto ko je siguro od maške (...)*" (27); *"(...) zlij va nj svo uje ko ni meso popilo (...)*" (28); "*(...) malo muke hiti va ono uje na kon su se ribe frigale (...)*" (37); "*(...) aš je žuhka od mora ko su datuli pušćali, a datuli ocidi." (39); "Zemi i suhog grozja ko se j' sušilo viseć na kombolu (...)*" (41); "*A z ovin istin teston ko si parićal za kolubicu more napunit i jelita.*" (42)

Potvrde oblika za značenje *'koja'* za jedninu su: "*(...) frigano zalij z vodu va koj se je kuhalo suho meso (...)*" (17); "*Pak onu vodu va koj se fažol močil ne hiti ća (...)*" (20/21); "*Procidi fažol, a od one vode va koj se je kuhal (...)*" (21); *"(...) da je fažol likarija ka tira vetri i čisti smrad (...)*" (21); "*(...) smrad ki je va grišnon čovičjen telu.*" (21); "*(...) i beri graciju Božju ka ti se brez plaće daje.*" (23); *"(...) sprosit za karitad ku libricu najbojega mesa od kušeta (...)*" (27); "*(...) hiti v lonac vsu kapulu ka je bila na mesu (...)*" (28); "*Sada ti rabi tanki špažić, sforcin ali dretva i jena vela igla s ku se šiju štramci.*" (30); "*A rabi ti i jena padelica, va ku ćeš stavit malo uja (...)*" (30); "*(...) i pol pera javorike i malo bašelka i majčine dušice i origana i još ku trava ka ti se, dijače, para da lipo vonja (...)*" (30); "*(...) dok ne postane kako melta ka se takuje (...)*" (30); "*Navadi se, dijače, z malin prston provat va kokošjoj guzici ka će kokoš ta dan znest jaje (...)*" (32); *"(...) pridaj i jenu kiticu mažurane ku si na dašćici na fino skusal.*" (33); "*Ma nijedna juha ka je i od najboje ribe neće imit on gušt kako ona va ku vliješ malo juhe od govedine.*" (35); "*Onda vodu va koj su se datu-*

li parili hiti ća (...)" (39); "*Ma najboja je ona kolubica ku položiš na pero od broskve (...)*" (42); "*Rakija ka je likarija*" (43); "*(...) leh moraš poznati vsaku travu ka je vridna ozdravit slaboga čovika.*" (42); "*(...) pak kladi va rakiju metvicu i matičnjak i pera od erbe luvije, brez ke ne smi bit nijedan vrtal (...)*" (43)

Potvrde oblika za značenje '*koji*' za množinu su: *"(...) i čini tri puti ali kuliko puti će i kuliko je ust od bratje ki će ovo jilo uživati (...)*" (6); "*Panada za bratju i težaki ki moraju na teg*" (7); "*Zec će prit mehak da ga moru jist i najstariji brati ki već nimaju zubi.*" (16); "*Ziberi kunpiri ki su jednako veliki (...)*" (18); "*Kad kapula od tepline omehne, kladi v lonac garofulini ki lipo vonjaju (...)*" (28)

Potvrde oblika za značenje *'koje'* za množinu su: "*Oteri ga z mokru štracu da mu znameš vse dlake ke su se za meso takale.*" (15); "*(...) to će reć kako mohune ke ćeš ubrat (...)*" (20); " *(...) pridaj one osušene črne pečurvi ke se imenuju mrtvaška trumbeta (...)*" (28); "*Ona sada ima kako četire vriće ke moraš po redu napunit.*" (30); "*A ti, dijače, mudro delaj pak vse one ribe ke bratja ne pojidu (...)*" (36); "*S klišći znemaj zi datuli brade, one dlake s kimi se drže za kamik (...)*" (39); "*Kolubice su slast ke grišnoj Adamovoj dici va potu obraza njihova učine živjenje malo lipčin.*" (41); "*(...) le i one žute kore od limuncina ke ćeš strgat na strguji.*" (44); "*Šuma vsih trav ke ti je močit va rakiji mora bit trinajst*." (44); "*Ako ti ne rabi rakija za likariju, ne kladaj va rakiju one trave ke ozdravjaju ma su žuhke.*" (44); "*Stavi samo one ke lipo vonjaju (...)*" (44)

Oblici za značenje *'koja'* za množinu nisu zabilježeni.

Odraz skupina *jt* i *jd*

Suglasničke skupine *jt* i *jd* javljaju se isključivo u glagola izvedenih od glagola **iti*, i to skupina *jt* u infinitivu, a *jd* u prezentu. U Fučićevom su tekstu zabilježena četiri glagola s tom osnovom: *obajdi*, *pojdi*, *pojdu* i *nać*, na temelju kojih možemo zaključiti da se u prezentskoj osnovi čuva skupina *jd*, dok je u glagolu *naći* sadržan noviji oblik, u kojem je skupina *jt* jotovanjem prešla u *ć* (*jt* > *tj* > *ć*). To su alteritetne jezične značajke.

Odraz starojezične neodređene zamjenice *v∂s*

Starojezična neodređena zamjenica *v∂s* u Fučićevom se govoru reflektirala dvojako: kao oblik s metatezom i bez metateze. S jedne strane imamo oblike: *sve*, *sva* i *svi* u primjerima: *vadi se sve ča moreš*, *sve ono skuhano*, *a onda sve pomalo*, *pak sve još jedanput*, *sva pera*, *svi stupi s ovošćijen*, a s druge su strane zabilježeni oblici: *vse*, *vsu*, *vsoj*, *vas* (= 'sav'), *vsih*, *vsaki* (a prema njoj i leksem *vsakidanji*) u primjerima: *dajen van vse zelenje*, *po vse viki*, *po vsoj zemji*, *vas oni kruh*. Dvostruki je odraz utvrdila i Iva Lukežić u *Čakavskom ikavsko-ekavskom dijalektu*. Razvojni oblici vьsь > *Øs/ sv* jezične su činjenice nižega razlikovnog ranga.

Oblici pokaznih zamjenica

Pokazne zamjenice *ov* (= 'ovaj'), *ta* (= 'taj'), *on* (= 'onaj'), *ovi* (= 'ovi'), *oni* (= 'oni'), *ovo* (= 'ovo'), *ona* (= 'ona'), *ovu* (= 'ovu'), *one* (= 'one'), *onu* (= 'onu'), *toj* (= 'toj'), kao što

se vidi iz priloženog, u Fučićevom se tekstu javljaju u jednostavnim oblicima. Te je oblike potvrdio i prvi opisivač krčkih govora u *Čakavštini Kvarnerskih otoka*, a kasnije i Iva Lukežić u morfološkom opisu dubašljanskih govora, i naglasila da je to razlika između tih govora i govorâ starinačkoga mikrosustava na otoku Krku u kojem se javljaju složene pokazne zamjenice tipa *ovajsti*, *tajsti*, *onajsti*. Fučić je zabilježio mnogobrojne primjere s *ovi* u množini, a samo je jedanput upotrijebio tu zamjenicu i za jedninu, i to u primjeru *ovi libar*.

Rotacizam

Rotacizam se javlja u prezentskoj osnovi glagola *moći*, u kojoj je suglasnik *ž* zamijenjen suglasnikom *r*, a tu jezičnu činjenicu ubrajamo u alteritete. U *Gaštronomiji* su zabilježeni oblici *more*š, *more* i *moru*.

Prijedlog *s/sa*

U ovoj je jezičnoj pojavi zabilježeno najviše dvostrukosti i nedosljednosti, pa je teško utvrditi pravilo kada se ostvaruje koja inačica. Prema rezultatima istraživanja, u Fučićevom se tekstu javljaju četiri oblika toga prijedloga: *z*, *s*, *š* i *ž*, a te je oblike potvrdila i Marija Turk u fonološkom opisu govora dubašljanske skupine. Polazni su oblici, zapravo, *z* i *zi*, a uz *z* javljaju se pozicijski uvjetovane inačice *s*, *š* i *ž*. Turk je za prijedlog *z* utvrdila da se javlja ispred zvučnih suglasnika, neutralnih suglasnika i samoglasnika. U Fučićevom se tekstu, također, ostvaruje ispred tih triju pozicija, ali i ispred bezvučnih suglasnika.

Potvrde oblika:

z ispred zvučnih suglasnika: *z beton*, *z bruškinon*, *z dasku*, *z drugin*, *z drugon*, *z dva*;

z ispred bezvučnih suglasnika: *z česnon*, *z čistu*, *z kapulu*, *z klišći*, *z kobasicami*, *z kuhanin*, *z papron*, *z pirunon*, *z pomnju*, *z pravu*, *z pušku*, *z puškun*, *z skusanin*;

z ispred neutralnih suglasnika: *z jaji*, *z jednu*, *z jenin*, *z jetri*, *z lesu*, *z limuncini*, *z malin*, *z malo*, *z masti*, *z meljenim*, *z mokru*, *z mrvicami*, *z muku*, *z narizani*, *z nožen*, *z njoki*, *z radićen*, *z rakiju*, *z rukami*, *z velu*, *z vinon*, *z visoka*, *z vodu*, *z vrićon*;

z ispred samoglasnika: *z obe*, *z octon*, *z oštrin*, *z otin*, *z ujen*.

Inačica *s* javlja se ispred bezvučnih suglasnika, a zabilježen je i jedan primjer ispred samoglasnika: *s fažolon*, *s kapulu*, *s kašetu*, *s kim*, *s kimi*, *s kiselin*, *s klišći*, *s ku*, *s kuhanu*, *s petršimulon*, *s prćavcen*, *s pomnju*, *s prsti*, *s težaki*; *s ovošćijen*

Inačica *š* javlja se ispred palatala *nj*, pri čemu se ostvaruje glasovna promjena jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe: *š njin*. Inačica *ž* zabilježena je samo jednom, i to ispred neutralnog suglasnika (sonanta) *l*: *ž lignji*

Istražujući dubašljansku skupinu govora, Turk je utvrdila da se oblik *zi* javlja samo ispred riječi koje počinju frikativom, *s*, š, *z* i *ž*. U Fučićevu je tekstu utvrđeno šarenilo, jer se, osim ispred spomenutih frikativa, taj oblik javlja i ispred nekih drugih zvučnih i bezvučnih suglasnika, te ispred samoglasnika. Jedino ispred neutralnih suglasnika nije pronađen nijedan primjer.

Potvrde oblika:

zi ispred zvučnih suglasnika: *zi bokuni*, *zi datuli*, *zi žbicu*;

zi ispred bezvučnih suglasnika: *zi česnon*, *zi kapulu*, *zi koru*, *zi salamuru*, *zi senapom*, *zi sikiricu*, *zi srcen*, *zi suhin*, *zi svin*, *zi špažićen*, *zi šugon*;

zi ispred samoglasnika: *zi ujen*.

Prijedlog i prefiks *iz*

Redukcija početnoga vokala javlja se u prijedlogu *iz* (< **izъ*) koji funkcionira kao samostalan prijedlog i kao prefiks u složenicama. Ta je pojava vrlo rasprostranjena, te se susreće i u kajkavskim govorima, pa je ubrajamo u alteritete. U Fučićevom se tekstu prijedlog *iz* realizira kao *z*, *s*, *š* i *zi*, što ovisi o fonološkoj okolini. Naime, ukoliko se nađe ispred bezvučnih suglasnika, ostvaruje se kao *s*: *skusal*, *skusana*, *skusanin* i *sprosit* (u složenicama); *s početka* (kao samostalan prijedlog), pri čemu se provodi jednačenje suglasnika po zvučnosti. Ispred palatala jednači se po mjestu tvorbe, i tada se realizira kao inačica *ž*: *žnjavi* i *žnjavit*. Ispred samoglasnika i ostalih suglasnika javlja se kao *z*: *zberi*, *zrizana*, *zrizane*, *zrizanih*, *zrizanog*, *zrizanu*, *zriži*, *zduraju*, *zdurati*, *zlij*, *zliješ*, *zmed*, *zmoli*, *zmolit*, *znami* (= 'izvadi), *znenada*, *znova* i *zvana* (u složenicama); *z Dubašnice*, *z jedne*, *z mostira*, *z ognja*, *z uja*, *z visoka* i *z vrtla* (kao samostalan prijedlog). U glagolu *zamišaj* javlja se popratni vokal *a*. Ima i dvostrukosti: *zmoliš* i *izmoliš*, te nedosljednosti: *s druge* i *izuj se*. Inačica *zi* (**izъ > zi*), koja je nastala metatezom, u dubašljanskom se govoru javlja ispred frikativa *s*, š, *z* i ž, a u Fučićevom su tekstu potvrđena dva primjera: jedan ispred *s* (*zi salamure*) i jedan ispred *z* (*zi zemje*). U funkciji prefiksa nije zabilježena nijedna riječ s tom inačicom. Realizaciju prijedloga *iz* sa spomenutim inačicama koje pronalazimo u Fučića potvrdila je Marija Turk istražujući fonološke osobitosti dubašljanskih govora.

2.1 Morfonološke alternacije

Palatalizacija je zamjenjivanje stražnjonepčanih suglasnika *k*, *g* i *h* palatalnim *č*, *ž* i *š* ispred vokala *i* i *e*. U Fučićevom je tekstu pronađen samo primjer *dijače*, koji se ponavlja u svakom receptu, jer autor daje upute svom bratu, dijaku, kako pripremiti pojedina jela. U Milčetićevoj raspravi nalazimo, također, jedan primjer u kojem se provodi ta promjena. Riječ je o imenici *Bože*.

Sibilarizacija je zamjenjivanje stražnjonepčanih suglasnika *k*, *g* i *h* sibilantima *c*, *z* i *s* ispred *i* i *e*. Zabilježena su tri primjera, od kojih se u dvama ne provodi spomenuta alternacija (*ruki*, *težaki*), a u primjeru *svrsi* dolazi do zamjene suglasnika *h* suglasnikom *s* ispred *i*. Milčetić je u svom zavičaju zabilježio sibilarizaciju samo u primjeru *vrazi*.

Jotacija je nastala u praslavenskom jeziku, a njezina su posljedica novi konsonanti u hrvatskome jeziku. Nakon toga nastale su dvije grupe konsonanata, od kojih je jedna bila nepalatalna, a druga palatalna. Javlja se samo u nekoliko primjera, među kojima je i *plaće*, a izostaje u rednom broju *treti*, *treto*, *treton* (ali *treću*!) i prijedlogu *meju*. U leksemu *bratja*, koji se u tekstu puno puta javlja, ne provodi se tzv. novo jotovanje.

Jednačenje (asimilacija) po zvučnosti i po mjestu tvorbe: Pod jednačenjem ili asimilacijom podrazumijevamo prilagođavanje nekih glasova koji se nalaze ispred ili iza njih. Pri tome drugi glas ostaje neizmijenjen, dok mu se prvi prilagođava. Dakle, zvučni sugla-

snik ispred bezvučnog prelazi u svoj bezvučni parnjak, a bezvučni ispred zvučnog u svoj zvučni parnjak. Do jednačenja u jeziku dolazi zbog toga što susjedni glasovi nisu jednaki po zvučnosti ili mjestu tvorbe, pa je izgovor otežan. U *Gaštronomiji* su zabilježeni sljedeći primjeri: *iscidi*, *otpada*, *raskuha*, *s fažolon*, *s kapulu*, *s kašetu*, *s klišći*, *s kiselin*, *s kuhanu*, *s prćavcen*, *rasplati*, *s prsti*, *s težaki*, *skusal*, *skusanin*, *skusanog*, *slatka*, *speku*, *s petršimulon*, *s početka*, *sprosit*, *zberi*, *z beton*, *z bruškinon*, *z dasku*, *z drugin*, *z Dubašnice*; *š njimi*, *š njin*, *žnjavi*, *žnjavit*. Dva su izuzetka: *z kuhanin* i *š česnja*.

Protetski suglasnik *j* u govorima dubašljanske skupine zabilježili su Ivan Milčetić, Iva Lukežić, Marija Turk, Anita Sujoldžić i dr. i Josip Lisac. Turk je ustanovila da se ono redovito javlja u riječima koje počinju samoglasnikom *i*. Ovu morfonološku alternaciju Fučić provodi nedosljedno, a to pokazuje s jedne strane primjer *jista*, a s druge *igla*. Meyer i Małecki nisu se bavili ovom jezičnom pojavom.

Metateza je nastala u praslavenskom jeziku zbog zakona otvorenih slogova, zbog toga što neslogotvorni element nije mogao stajati na kraju sloga, pa je došlo do promjene redoslijeda fonema. Zabilježena je samo u zamjenici *sve* i njezinim oblicima u kojoj se netipična suglasnička skupina, nakon redukcije poluglasa, razrješava upravo metatezom (/*vъs/ > /v∂s/ > /sv/). No reflektirala se dvojako, jer uz taj su se oblik sačuvali i primjeri *vse*, *vsaki*[7], a nije se reflektirala u primjerima *grozje*, *Božje* i *Božju*. Primjer *grozje* nalazimo i u vokabularu Anite Sujoldžić i suradnikâ.

Prijevoj[8] je promjena u kojoj su glasovi *o* i *a* zamijenjeni glasom *e*. U Fučićevom je tekstu zabilježena zamjena *o* sa *e* u primjerima: *steple*, *stepli*, *tepla*, *teple*, *tepli*, *tepline*, *teplinu* i *teplon*. Osim prijevoja, u navedenim je primjerima riječ i o veoma staroj dubleti *topal*/*tepal* koja potječe još iz indoeuropskoga prajezika. Sufiks *-l* u toj je izvedenici odavno neproduktivan u tvorbi pridjeva. U to su doba očito još postojale prijevojne alternacije u osnovi riječi, koje danas ili ne postoje ili su ograničene na tvorbu. Spomenute su dublete nastale od dviju prijevojnih inačica iste osnove poopćavanjem jedne ili druge u raznim govorima. Prijevoj potječe iz indoeuropskoga prajezika, a korijen **top-*/*tep-* postojao je već tada (usp. lat. *tepere* = 'biti topao', sanskrt *tapas* = 'žar, vrućina').

Delateralizacija[9] u Fučićevom govoru zahvaća konsonant *lj* koji prelazi u manje napet glas *j*. Tako možemo zaključiti da je njegovom govoru nepoznat suglasnik *lj*, a to pokazuju mnogobrojni primjeri: *blagoslivjajuć*, *blagoslovjeno*, *boja*, *boje*, *boji*, *črjene*, *divja*, *divje*, *divji*, *gjedat*, *jubavi*, *judi*, *jute*, *milosrje*, *najboja*, *najboje*, *najbojin*, *nakašješ*, *nazubjen*, *nedije*, *ogujeni*, *ozdravjaju*, *pojih* (L množine imenice *polje*), *pojubi*, *pravjali*, *proškujana*, *spravja*, *stavjaj*, *strguji*, *škuja*, *uja*, *uje*, *ujen*, *uju*, *vaje*, *zavaja*, *zdravje*, *zemji*, *zemju*, *živjenje* i *žmuj*. Riječi *badlju*, *hmelja*, *ljupilice* i *posoljenu* predstavljaju odstupanje. S obzirom na to da je čuvanje suglasnika *lj* zabilježeno samo u ova četiri primjera, ne možemo sa sigurnošću tvrdi-

---

[7] O tome više na str. 174.

[8] Autor hrvatskog termina *prijevoj* je Tomo Maretić, a dobiven je od glagola *previjati*.

[9] Prelazak *lj* > *j* neka je vrsta slabljenja ili lenicije. Konkretno, ovdje se to događa gubljenjem lateralnosti *(lj* je lateral, pri njegovom izgovoru zrak struji po strani jezika), dakle riječ je o promjeni koju možemo nazvati *delateralizacija*. (Vidi: David Mandić i Veronika Rusac: "Govor Vele Trabe", Tabula, 11, 2013., str. 129. i ostale radove Davida Mandića.)

ti radi li se o slučajnosti ili je spomenuti suglasnik poznat samo u pojedinim leksemima. Nepoznavanje suglasnika *lj* u dubašljanskome su govoru zabilježili Karl Meyer u studiji *Čakavština otoka Krka*, a od recentnijih istraživača A. Sujoldžić i dr. S Meyerovom se tvrdnjom ne slažu Ivan Milčetić, Mieczysław Małecki ni Marija Turk. Milčetić piše: “U Dubašnici pravilno upotrebļavaju ļ: žèļa, ļubâv, ûļe, grâbļe, zëmļa (...)” (Milčetić 1895: 112). Istraživanja Małeckog su, naime, pokazala da se fonem *lj* čuva u svim slučajevima, a Marija Turk[10] je u svojim radovima istaknula da je posebnost Dubašnice u tome što suglasnici *lj* i *j* alterniraju: “Tvrdnja da je u mjesnom govoru Dubašnice etimološki i epentezom stvoreni suglasnik *lj* zamijenjen suglasnikom *j* nije točna: u govoru Dubašnice alterniraju *lj*/*j*. Čak i izravan upit o postojanju ovog ili onog suglasnika u nekoj riječi izaziva kod istog govornika nedoumice, ali većina će se ipak odlučiti za suglasnik *lj*.” (Turk 1996: 107). Istražujući krčke govore, Turk je zaključila da je nepoznavanje suglasnika *lj* karakteristično samo za govore Omišlja, Vrbnika, Dobrinja, Stare Baške, Njivica i Sv. Vida.

Morfonološke alternacije koje se, bez izuzetaka, ne provode su gubljenje suglasnika i obezvučenje finalnih zvučnih suglasnika. Suglasnik se ne gubi ni u finalnoj ni nefinalnoj suglasničkoj skupini, a to dokazuju primjeri: *angušt*, *čast*, *gušt*, *jist*, *kost*, *klast*, *mast*, *Mesopust*, *mesopustne*, *petnajst*, *slast*, *znest*; *Otca*, *Otcu*, *trputca*. Primjeri *bob*, *Bog*, *brez*, *drob*, *kad*, *kakov*, *karitad*, *krv*, *lopiž*, *lug*, *med*, *mlad*, *mrtav*, *nad*, *nazad*, *nož*, *od*, *pod*, *prez*, *red*, *sirov*, *smokav*, *smrad*, *šegav*, *spod*, *štumag*, *šug*, *teg*, *zmed*, *živ* potvrđuju tvrdnju da se obezvučenje ne provodi. Isto je potvrđeno u mnogobrojnim leksemima u vokabularu Anite Sujoldžić i drugih, te u istraživanju čakavskog ikavsko-ekavskog dijalekta Ive Lukežić.

3. MORFOLOŠKE OSOBITOSTI

Imenice a-vrste muškoga roda

Imenice a-vrste muškoga roda slijede ovaj deklinacijski obrazac:

JEDNINA	MNOŽINA
N -ø	N -i
G -a	G -ø, -i
D -u	D -om/-en
A -ø,-a	A -i
V -e	V (*nije zabilježen nijedan primjer*)
L -u	L -ih, -ima
I -on/-om, -en	I -i, -ima

[10] Vidi: Marija Turk: “Današnji krčki govori”, u: Karl H. Meyer: *Čakavština otoka Krka*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996., str. 109-126.; Iva Lukežić i Marija Turk: *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica, 1998.

Nastavak -ø u N jednine imaju one imenice čija osnova završava suglasnikom. Primjeri takvih imenica u Fučićevom tekstu su mnogobrojni: *Adam*, *angušt*, *biškup*, *blagdan*, *blušć*, *bob*, *bokun*, *Božić*, *cvet*, *česan*, *čič*, *čovik*, *dan*, *dar*, *del*, *fažol*, *gospodin*, *Gospodin Bog*, *gost*, *grmić*, *gušt*, *Guštin*, *hip*, *kamičić*, *koren*, *koromač*, *kovač*, *kućarin*, *kunpir*, *krat*, *kruh*, *libar*, *liganj*, *lovac*, *lug*, *luk*, *mak*, *matičnjak*, *način*, *oganj*, *ostak*, *otac*, *papar*, *pas*, *prćavac*, *prst*, *red*, *reflektorij*, *rep*, *rit*, *setenbar*, *sforcin*, *smrad*, *stol*, *špažić*, *šug*, *urdin*, *vardijan*, *Vazan*, *vicij*, *vol*, *vonj*, *zec*. Imenicama ove vrste pripada i osobno ime *Karlo* koja, za razliku od nekih čakavskih govora, u ostalim padežima nema umetka -et-, što je vidljivo već u naslovu koji glasi *Gaštronomija grišnoga fra Karla z Dubašnice*. To je potvrdio i Milčetić u primjeru *Mata* (G jednine od Mate).

G jednine ima nastavak -a: *Adama*, *bakalaja*, *blušća*, *boba*, *Boga*, *brata*, *česna* (ali i če*snja*!), *čiča*, *dara*, *droba*, *fažola*, *fita*, *fruta*, *grišnika*, *jenara*, *hliba* (ali i *hljiba*!), *hmelja*, *kolura*, *koromača*, *kruha*, *kumina*, *kunpira*, *kuša*, *kušeta*, *lakta*, *limuna*, *limuncina*, *loja*, *lonca*, *lusmarina*, *luzara*, *meda*, *miseca*, *miša*, *mostira*, *obraza*, *octa*, *ognja*, *otca*, *papra*, *pelina*, *pešta*, *petršimula*, *prasca*, *prsta*, *pršuta*, *svita*, *šelina*, *špeha*, *udela*, *vrata*, *vrtla*, *vrutka*, *zeca*. Zabilježeni su i mnogi primjeri dijelnoga genitiva, što je tipično za kuharice.

D i L jednine izjednačeni su nastavkom -u. U D zabilježene su sljedeće imenice: *Adamu*, *Bogu*, *človiku*, *Gospodinu*, *gostu*, *grišniku*, *mostiru*, *ognju*. L se u Fučićevom tekstu javlja s prijedlozima *na*, *po*, *v*, *va* i *u*: *na brankanelu*, *na daru*, *na hladu*, *na kombolu*, *na ognju*, *na vratu*, *na vrhu*; *po Božiću*, *po redu*, *po tamjanu*; *v danu*, *v libru* (ali i *va libru*!), *v lopižu*, *v mostiru* (ali i *va mostiru*!), *v trbuhu* (ali i *va trbuhu*!); *va kapitulu*, *va kotlu*, *va loncu*, *va lončiću*, *va miru*, *va potu*, *va tegu*, *va toću*, *va vrtlu*; *u mostiru*.

Ukoliko imenica označuje što živo, A je jednak G, a označuje li što neživo, A je jednak N: *Boga*, *brunca*, *čovika*, *Gospodina Boga*, *kuhara*, *popa*, *vardijana*, *zeca*; *bašejak*, *batić*, *česan*, *datul*, *drob*, *fažol*, *hip*, *kruh*, *kunpir*, *lonac*, *lončić*, *lopiž*, *lug*, *luzar*, *merlin*, *nemrs*, *nož*, *obed*, *ocat*, *Očenaš*, *oficij*, *papar*, *petršimul*, *prah*, *red*, *rep*, *rižot*, *sol*, *svit*, *šelin*, *toć*, *vetar*, *zub*, *žmuj*. U tekstu su zabilježeni i primjeri s prijedlozima *na*, *v*, *va*, *za* koji dolaze uz imenice koje označuju što neživo, i *za* koji dolazi uz imenice koje označuju što živo: *na kraj*, *na lac*, *na oganj*, *na petak*, *na stol*, *na teg*, *na vrh*; *v lonac* (ali i *va lonac*!), *va brunac*, *va mostir*; *za Božić*, *za kamik*, *za karitad*, *za konjuš*, *za Mesopust*; *za gosta*, *za oca*.

V jednine zabilježen je samo u imenici *dijak* koja u spomenutom padežu ima nastavak -e, pa glasi *dijače*, pri čemu se provodi palatalizacija. Taj je primjer zabilježen u svakom od osamnaest recepata, jer se Fučić, kako piše u uvodu, direktno obraća "mlađem bratu, dijaku, kako se koja hrana ima priređivati" (Fučić 1997: 3).

Nastavak I jednine ovisi o palatalnoj i nepalatalnoj osnovi. Naime ukoliko je na kraju osnove nepalatalni suglasnik, nastavak je -on, a nastavak -en javlja se u imenica koje na kraju osnove imaju palatalni suglasnik: *bruškinon*, *česnon*, *fažolon*, *kapuzon*, *kunpiron*, *octon*, *papron*, *pirunon*, *petršimulon*, *prston*, *redom*, *senapom*; *nožen*, *radićen*, *špažićen*.

N množine ima nastavak -i: *apustoli*, *bokunići*, *brati*, *buški*, *datuli*, *drmuni*, *golčići*, *inćuni*, *lignji*, *medigi*, *miseci*, *mladići*, *oriži*, *pastiri*, *ribari*, *šćapiti*, *štramaci*, *vetri*. Osnove se jednosložnih riječi u množini ne proširuju. To dokazuju primjeri: *grmi*, *kraji*, *mraki*, *puti*,

redi, *stupi*, *viki*, *zeci*. Takva neproširena osnova je alteritetna jezična značajka. Izuzetak je imenica *dan* u kojoj je zabilježena dvostrukost: *dni* (bez proširka) i *dnevi* (s umetkom -ev-).

U G množine zabilježen je dvostruki nastavak: -ø i -i. Primjeri su: *darø*, *vikovø*; *batki*, *datuli*, *oriži*, *papri*. Nedosljednost je primijećena u imenici *liganj* koja ima oba nastavka, pa ponegdje glasi *od liganjø*, a ponegdje *od lignji*. Oba relacijska morfema su alteritetne jezične značajke.

A množine jednak je N množine, što znači da ima nastavak -i: *bokuni*, *bokunići*, *datuli*, *garofulini*, *judi*, *kunpiri*, *kvadrići*, *lignji*, *limuncini*, *lučići*, *mirakuli*, *njoki*, *Očenaši*, *orihi*, *oriži*, *pjati*, *prsteni*, *težaki*, *traki*, *vetri*, *vrtli*, *zubi*.

Za Fučićev je tekst karakterističan nesinkretizam, odnosno razlikovanje triju množinskih padeža. D množine jednak je I jednine: nastavak -om ostvaruje se u imenica čija osnova završava nepalatalom, a nastavak -en u imenica čija osnova završava palatalom. Fučić je u svome djelu za ovaj padež zabilježio dva primjera: *težakom* i *juden*.

L množine ima dvostruki nastavak: stariji -ih zabilježen je u primjerima *drmunih* i *vinogradih*, a noviji -ima u primjeru *bokunima.*

U I množine uglavnom se ostvaruje nastavak -i, izuzevši imenicu *prst* koja u spomenutom padežu glasi *prsti*.

Sve je navedene nastavke potvrdio i Milčetić, s tom razlikom što u G i I množine, uz -i, ne bilježi nastavak -ø, odnosno -ima.

Imenice a-vrste srednjeg roda

Imenice a-vrste srednjeg roda slijede ovaj deklinacijski obrazac:

JEDNINA	MNOŽINA
N -o, -e	N -a
G -a	G -ø
D (*nije zabilježen nijedan primjer*)	D -i
A -o, -e	A -a
V (*nije zabilježen nijedan primjer*)	V (*nije zabilježen nijedan primjer*)
L -u	L -ih
I -on, -en	I -i

N i A jednine izjednačeni su i imaju nastavke -o i -e ovisno o završetku osnove: ako osnova završava nepalatalnim suglasnikom, nastavak je -o (*dno*, *jelito*, *jilo*, *maslo*, *meso*, *mesto*, *pero*, *proletuće*, *sito*, *Sveto Pismo*, *testo*, *vino*), a ako završava palatalnim suglasnikom nastavak je -e (*jaje*, *milosrje*, *veselje*, *uje*, *zdravje*, *zelenje*, *živjenje*). Nastavak -e imaju i imenice *ime*, *more*, *vrime*.

G jednine ima nastavak -a, a L jednine -u. Alternante nastavaka -on i -en u I jednine, jednako kao i u N jednine, ovise o palatalnom ili nepalatalnom suglasniku na kraju osnove. Te nastavke potvrđuju primjeri: *jilon*, *maslon*, *meson*, *peron*, *teston*, *vinon*; *ujen*.

N i A množine također su izjednačeni nastavkom -a: *jaja*, *jelita*, *pera*, *rebra*, *zrna*.

G množine ima ništični relacijski morfem (-ø), a to potvrđuju primjeri: *jajø*, *jetarø*, *perø*, *rebarø*, *ustø*, *zrnø*.

Nastavak -i u D množine potvrđuju primjeri *dici* i *bratji*, a nastavak -ih u L množine primjeri *selih*, *pojih*, *zrnih*.

U I množine autor je zabilježio tri primjera: *jaji*, *jetri* i *klišći* u kojima se realizira nastavak -i.

Sve navedene nastavke potvrdio je i Milčetić sklanjajući imenicu *selo*.

Imenice e-vrste

Imenice e-vrste slijede ovaj deklinacijski obrazac:

JEDNINA	MNOŽINA
N -a	N -e
G -e	G -ø
D -i	D (*nije zabilježen nijedan primjer*)
A -u	A -e
V (*nije zabilježen nijedan primjer*)	V (*nije zabilježen nijedan primjer*)
L -i	L -ah
I -u, -un, -on	I -ami

Ovom su deklinacijom obuhvaćene imenice ženskoga gramatičkog roda te neke muškog prirodnog roda koje u G jednine imaju nastavak -e. U Fučićevom su tekstu zabilježene samo imenice ženskoga gramatičkog roda. To su: *čičada*, *dika*, *dretva*, *erba luvija*, *Eva*, *fešta*, *friganja*, *glava*, *gracija*, *hvala*, *igla*, *jota*, *juha*, *kapula*, *kaša*, *kolubica*, *koža*, *kožica*, *krava*, *leća*, *likarija*, *lumbarda*, *maneštra*, *marinada*, *melta*, *metvica*, *padelica*, *panada*, *pašta*, *pištola*, *potriba*, *rakija*, *riga*, *rožica*, *ruka*, *rukola*, *salamura*, *salata*, *spicjarija*, *škuja*, *šuštanca*, *trava*, *trumbeta*, *voda*, *vratina*, *vrića*, *žeravica*, *žutenica*.

Nastavak -e u G jednine potvrđuju primjeri: *bande*, *blitve*, *od broskve*, *Dubašnice*, *od erbe luvije*, *fešte*, *od friganje*, *glave*, *od govedine*, *gušterne*[11], *izilice*, *javorike*, *kapule*, *kore*, *od kože*, *od kožice*, *od leće*, *ljupilice*, *majčine dušice*, *marinade*, *od maške*, *mažurane*, *od melte*, *mendule*, *muke*, *od nedije*, *pacjence*, *padele*, *od pantigane*, *plaće*, *providencije*, *rakije*, *od ribe*, *zi salamure*, *od starine*, *od šmrike*, *od tepline*, *trave*, *od vičere*, *vode*, *zečevine*, *zi zemje*. Dvostrukost je zabilježena u primjerima *od ulike* i *od uliki*, *malo skute* i *malo skuti*. Izuzetak je primijećen u samo jednom primjeru – *naranži* – u kojem se javlja nastavak -i.

D i L jednine izjednačeni su nastavkom -i: *Evi*, *juhi*, *pašteli*, *ribi*, *svrsi; na daski*, *na dašćici*, *na guzici*, *na pari*, *na pinjati*, *na prsuri*, *na strguji*, *na svrsi*, *na žeravi*, *na žlici; po zemji; va guzici*, *va konobi*, *va kori*, *va koži*, *va kužini*, *va molitvi*, *va padelici*, *va pinjati*, *va rakiji*, *va vodi; v juhi*, *v ruki*.

[11] "Talijanska riječ cisterna posve se iskvarila u Dubašljana: gušterna." (Vidi: Ivan Milčetić: *Čakavština Kvarnerskih otoka*, 1895., str. 117.)

Mnogobrojni primjeri u A jednine potvrđuju da se u tom padežu realizira nastavak -u: *badlju, barku, bišteku, čičadu, dasku, deliciju, delikatecu, dolinu, feštu, friganju, glavicu, glavu, graciju, guzicu, hvalu, iglicu, juhu, kapulu, kašu, kiticu, kitu, kobasicu, kolubicu, kožu, kunju, likariju, marendu, marinadu, mašu, meltu, metvicu, muku, Nou, panadu, papriku, paštelu, peku, rakiju, ribu, salamuru, salatu, spicjariju, sriću, teplinu, travu, utrobicu, vodu, vrićicu, vrnjicu, vrnju, zdelu, Zdravu Mariju, žeravicu, žlicu, žutenicu; na bandu, na salatu, na slavu, na svrhu; po vodu; pod ruku, pod zemju; u padelicu, u vriću; v juhu; va barku, va guzicu, va juhu, va kašu, va konobu, va libricu, va muku, va padelu, va pinjatu, va prsuru, va salamuru, va vrićicu, va zdelu; za mitru, za piću.*

I jednine ima nastavak -u: *brstinicu, dasku, guzicu, kapulu, kašetu, koru, lesu, meru, muku, paštu, pomnju, rakiju, rosu, salamuru, salatu, sikiricu, štracu, žbicu.* I u ovom su padežu zabilježene dvostrukosti i odstupanje. Dvostrukost je zabilježena u imenicama *voda* i *puška* koje, uz nastavak -u, imaju i nastavak -un, a odstupanje samo u imenici *vrića* na čiju je osnovu autor dodao nastavak -on.

N i A množine izjednačeni su nastavkom -e: *bišteke, cancarele, divojke, fešte, friganje, kolubice, mladice, mohune, mriže, njive, ribe, salate, sardele, smokve, trake, trave, ure, vrićice , vrste; bande, brade, dlake, fešte, fete, glave, grote, kitice, kore, mrvice, noge, paprike, perlice, rige, ruke, smokve, subote, šparoge, trave, ure, vode, vriće, Zdrave Marije, žlice; na fešte, na fete, na komoštre, na tripije; va vriće; za bišteke, za frite.* U A su zabilježene dvije dvostrukosti: imenice *riba* i *pečurva*, uz uobičajen nastavak -e, imaju i nastavak -u (*male rib**e** pusti cele, ostriži rib**i**; pečurv**e**, pridaj osušene, črne pečurv**i***).

Kao i imenice muškoga i srednjega roda tako i imenice ove vrste imaju u G množine ništični relacijski morfem: *dropø, dušø, jabukø, koricø, mrvicø, ribø, slivø, smokavø, srdelø, tratinčicø, travø, žilicø.* Izuzetak je samo imenica *stina* koju je autor napisao s nastavkom -a. Ništični relacijski morfem u G množine imenica svih triju rodova su jezične značajke nižega razlikovnoga ranga.

U L množine zabilježene su četiri imenice s nastavkom -ah: *po grajah, po njivah; va ladvah, va molitvah.*

U I množine zabilježeni su samo oblici s nastavkom -ami: *kobasicami, mrvicami, ribami, rukami.*

Iva Lukežić ističe da se u krčkim govorima zadržala starojezična nesinkretičnost relacijskih morfema D, L i I množine, a to je alteritetna jezična značajka (Lukežić 1998: 128). S obzirom na to da u *Gaštronomiji* nije zabilježen nijedan primjer u D množine, za taj padež ne možemo utvditi nastavak, no nastavci u L i I potvrđuju tvrdnju Ive Lukežić.

Imenice i-vrste ženskoga roda

Imenice i-vrste ženskoga roda slijede ovaj deklinacijski obrazac:

JEDNINA	MNOŽINA
N -ø	N -i
G -i	G -i

D -i	D (*nije zabilježen nijedan primjer*)
A -ø	A -i
V (*nije zabilježen nijedan primjer*)	V (*nije zabilježen nijedan primjer*)
L -i	L (*nije zabilježen nijedan primjer*)
I -i	I (*nije zabilježen nijedan primjer*)

Ovom su deklinacijom obuhvaćene imenice ženskoga roda koje u N jednine imaju nastavak -ø. Fučić je zabilježio nekoliko takvih imenica: *častø, kokošø, kostø, mastø, slastø, stvarø.*

G jednine ima nastavak -i, izuzevši imenicu *kokoš* koja u jednom slučaju glasi i *kokoše*: "*(...) aš je mašnik kokoše vridan (...)*" (Fučić 1997: 29).

A jednine jednak je N jednine, a u svim je ostalim padežima (za koje su zabilježeni primjeri) prisutan nastavak -i. Razlika između Fučićeva govora i istraživanja Ive Lukežić je u tome što je Lukežić u dubašljanskome tipu zabilježila nastavak -ø u I jednine, a u L, uz nastavak -i, i nastavak -ø. Svi ostali zabilježeni nastavci poklapaju se s istraživanjem Ive Lukežić. Milčetić je pak u I jednine zabilježio samo -u, dok se ostali istraživači nisu bavili ovom vrstom imenica.

Određeni i neodređeni vid pridjeva

Po načinu kako određuju imenicu, oblici pridjeva mogu biti neodređenog i određenog vida. Razlika između ta dva vida ponegdje se dobro čuva, no u većini je govora sačuvana samo djelomice. Tako se i u krčkim govorima razlika raspoznaje samo u N jednine muškoga roda, "budući da prozodijska sredstva za tu distinkciju slabe, a deklinacija se i neodređenih pridjeva najčešće priklanja zamjeničko-pridjevskoj paradigmi. Na taj se način gubi zasebnost deklinacije neodređena lika, koja se stapa s deklinacijom određena lika" (Lukežić-Turk 1998: 135). U deklinaciji se određenog oblika čuva razlika između palatane i nepalatalne osnove: *kuhanoga*, *Božjega*.

Deklinacijski obrazac:

JEDNINA	MNOŽINA
N -ø, -i	N -i
G -oga, -ega	G (*nije zabilježen nijedan primjer*)
D -on/-omu	D (*nije zabilježen nijedan primjer*)
A -i, -oga	A -i
L -on/-om	L -ih
I -in/-im	I -i, -ih

Potvrde oblika:

N jednine: *dobar*, *gladan*, *gust*, *kuhan*, *kuntent*, *lačan*, *lip*, *mehak*, *mlad*, *mrtav*, *nazubjen*, *sirov*, *sit*, *skuhan*, *sladak*, *šegav*, *tvrd*, *vridan*, *zelen*, *zrizan*; *celi*, *debeli*, *divji*, *grišni*,

gusti, *kuhani*, *lipi*, *meljeni*, *mladi*, *nastrgani*, *očišćeni*, *ogujeni*, *pisani*, *pravi*, *skuhani*, *skusani*, *stari*, *stučeni*, *tepli*, *veli*, *vični*, *žuti*

G jednine: *belog*, *Božjega*, *črnoga*, *dobroga*, *govedskoga*, *grišnoga*, *kiselog*, *kuhanoga*, *meljenoga*, *mladog*, *mrtvog*, *njadoga*, *pravoga*, *skusanog*, *veloga*

D jednine: *lačnomu*, *munjenon*

A jednine: *lipi*, *mali*, *meljeni*, *očišćeni*, *skusani*, *suhi*; *lačnoga*, *lipog*, *mahnitog*, *mudrog*, *munjenog*, *ovčjeg*, *slaboga*, *suhog*, *škrtog*, *zrizanog*

L jednine: *na hladnom*, *na lipon*, *va grišnon*, *va mostirskon*, *na teplon*, *va velom*

I jednine: *s kiselin*, *s kuhanin*, *z malin*, *z meljenim*, *z oštrin*, *z skusanin*, *zi suhin*

N množine: *kuhani*, *mali*, *mrtvi*, *otvoreni*, *siti*, *tanki*, *veli*, *veliki*, *zrizani*

A množine: *mali*, *obični*, *očišćeni*

L množine: *po pustih*

I množine: *z goli*, *z narizani; z napunjenih*

Komparativ se tvori na dva načina: od osnove pridjeva na koju se dodaje nastavak: *bliže*, *boja*, *boje*, *kripče* i *lipčin*, a prisutna je i tzv. opisna komparacija, koja se tvori od komparativa priloga i pridjeva u pozitivu: *manje moćnija*, *već korisnije* i *već moćniji*. Superlativ se tvori dodavanjem predmetka naj- na komparativ. Potvrđen je samo primjer *najlipši*. U stupnjevanju pridjeva *lip* prisutan je tvorbeni morfem *č* (dva puta) i *š* (jedanput).

Pridjevi ženskoga roda

Pridjevi ženskoga roda sklanjaju se prema sljedećem deklinacijskom obrascu:

JEDNINA	MNOŽINA
N -a	N -e
G -e	G -ih
D -oj	D (*nije zabilježen nijedan primjer*)
A -u	A -e
L -oj	L (*nije zabilježen nijedan primjer*)
I -u	I -in

Potvrde oblika:

N jednine: *bela, bolna, cela, debula, dobra, gusta, hladna, kapaca, kipuća, mehka, mlada, narizana, proškujana, retka, savita, sfrigana, slatka, široka, tekuća, tepla, vela, velika, visoka, vridna, živa, žuhka*

G jednine: *čiste, dobre, kripke, kuhane, mlade, razrizane, zrizane*

D jednine: *dobroj, grišnoj*

A jednine: *bolnu, celu, debelu, debulu, dobru, friganu, govedsku, kipuću, lipu, mladu, neranjenu, obilatu, očišćenu, ovčju, posipanu, posoljenu, sirovu, skusanu, suznu, tustu, zdravu, zrizanu*

L jednine: *kokošjoj*, *slanoj*

I jednine: *nebesku*, *s kuhanu*, *z čistu*, *z mokru*, *z velu*

N množine: *cele*, *male*, *nasičene*, *prazne*, *velike*, *zrizane*, *žuhke*
G množine: *mladih*, *nastrganih*, *suhih*, *zrizanih*
A množine: *črne*, *divje*, *dobre*, *kripke*, *morske*, *nove*, *zadnje*, *žute*
I množine: *pofriganin*

Zamjenice

Zamjenice se po značenju dijele na: osobne, posvojne, povratne, pokazne, upitne, odnosne i neodređene.

U *Gaštronomiji* potvrđene su sljedeće zamjenice:

Osobne:

JEDNINA

JA	TI	ON
N ja	N ti	N on, ona
G mene	G tebe	G njega/ga
D meni	D ti (= 'tebi')	D mu; joj
A (*nije zabilježen nijedan primjer*)	A tebe	A njega/ga; nju, ju, je[12]
L (*nije zabilježen nijedan primjer*)	L (*nije zabilježen nijedan primjer*)	L va njen (= 'u njemu'); va njoj, va nju
I (*nije zabilježen nijedan primjer*)	I (*nije zabilježen nijedan primjer*)	I š njin

MNOŽINA

MI	VI	ONI
N mi	N vi	N oni, one
G nas	G vas	G njih
D nan	D van	D jin, im[13]
A nas	A (*nije zabilježen nijedan primjer*)	A ih/jih; njih/jih
L (*nije zabilježen nijedan primjer*)	L (*nije zabilježen nijedan primjer*)	L (*nije zabilježen nijedan primjer*)
I (*nije zabilježen nijedan primjer*)	I (*nije zabilježen nijedan primjer*)	I njimi

Posvojne: *moj*; *tvoja*, *tvoje*, *tvoji*; *naš*, *naša*, *našega, naši*; *va vaših*

[12] S *nju* zabilježen je samo jedan primjer, s *je* dva primjera, a u svim ostalim slučajevima s *ju*.
[13] Primjer s *im* zabilježen je samo jedanput.

Pokazne:

MUŠKI ROD	SREDNJI ROD	ŽENSKI ROD
N ovø, onø, oni; oni	N ovo, to	N ona; te
G onoga, tega	G tega	G (*nije zabilježen nijedan primjer*)
D (*nije zabilježen nijedan primjer*)	D (*nije zabilježen nijedan primjer*)	D (*nije zabilježen nijedan primjer*)
A ovi	A ovo, ono, to	A ovu, onu, tu; one
L va ta	L (*nije zabilježen nijedan primjer*)	L va toj
I z ovin	I z otin	I (*nije zabilježen nijedan primjer*)

Neodređene: Osim zamjenice u značenju ‘*sve*’ i njezinih izvedenica, o kojima je bilo riječi na str. 174., zabilježene su i ove: *niki*, *niko*, *jeno*, *nijedan*, *nijedna*.

Glagoli

U Fučićevom je tekstu potvrđeno jedanaest glagolskih oblika: osam prostih i tri složena.

Infinitiv

Infinitiv je glagolski oblik koji ne iskazuje glagolske kategorije vremena, načina, osobe i broja, a završava nastavkom -ti i -ći. No u većini je čakavskih govora prisutan krnji infinitiv, tj. oblik s nastavkom -t i -ć. U Fučićevom su tekstu potvrđene dvojake realizacije dočetka, premda u većini slučajeva koristi krnji oblik koji su u dubašljanskome govoru zabilježili i prethodni istraživači.

Potvrde oblika krnjeg infinitiva: *bit*, *darovat*, *duperat*, *durat*, *frigat*, *hitit*, *imit*, *iskat*, *klast*, *kuhat*, *mišat*, *močit*, *molit*, *napunit*, *octit*, *očistit*, *omučit*, *ozdravit*, *parićat*, *parićivat*, *pit*, *podlivat*, *pohvalit*, *poiskat*, *polit*, *polizat*, *postat*, *poškurit*, *požutit*, *prit*, *razrizat*, *skuhat*, *solit*, *spravit* (= ‘pripremiti’), *sprosit*, *stat*, *stavit*, *strgat*, *šufigat*, *toćat*, *ubrat*, *udelat*, *vidit*, *vonjat*, *zamišat*, *zasmočit*, *zmolit*, *znest*; *nać*, *peć*, *reć*

Potvrde oblika infinitiva s nastavkom -ti: *jisti*, *odsići*, *poznati*, *stirati*, *stiskati*, *tući*, *uživati*, *zahvaliti*, *zdurati*

Ima i dvostrukosti: *držat* i *držati*, *pojist* i *pojisti*, *pridat* i *pridati.*

Primiјećeno je da autor nastavke s -ti većinom upotrebljava uz prezent glagola *morati*.

Prezent

Prezent je prosti glagolski oblik za izricanje sadašnjosti. Tvori se od prezentske osnove kojoj se dodaju nastavci.

Potvrde oblika:
1. osoba jednine
/jen/: *dajen*, *svitujen*
2. osoba jednine
/eš/: *moreš*, *pečeš*, *spominješ*
/aš/: *imaš*, *moraš*, *parićaš*
/iš/: *nosiš*, *puniš*
3. osoba jednine
/e/: *gre*, *krekeće*, *more /se/*, *namače se*, *parićuje se*, *pase*, *piše*, *pride*, *slaže se*
/je/: *daje*, *imenuje se*
/a/: *dela*, *dura*, *ima*, *kuha /se/*, *mora*, *ne plaća*, *parićiva*, *tira*, *vonja*
/i/: *boli*, čisti, *moči /se/*, *nosi*, *pari se*, *prihodi*, *pristoji se*, *prti se*, *rabi*, *stoji*, *visi*
Za 1. i 2. osobu množine nije zabilježen nijedan primjer.
3. osoba množine
/u/: *moru*, *reku*
/idu/: *ne smidu*, *pojidu*
/ju/: *čuju*, *imenuju*, *šiju*
/aju/: *delaju*, *imaju*, *moraju*, *parićaju*, *pitaju*, *podlivaju*, *vonjaju*
/e/: *drže se*, *nose*, *otvore se*, *teple se*, *vade*

Perfekt

Perfekt je oblik za izricanje prošlih radnji. Tvori se od nesvršenog prezenta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog. U *Gaštronomiji* potvrđeni su ovi oblici perfekta:

BROJ	MUŠKI ROD	SREDNJI ROD	ŽENSKI ROD
JEDNINA	**si** ćapa**l**, si parića**l**, **si** skusa**l**, **si** zriza**l**; **je** da**l**, **je** navadi**l**, **je** stvori**l**, je ubi**l**, se **je** kuha**l**, se moči**l**	**je** bi**lo**, **je** darova**lo**, **je** kuha**lo**, **je** kuntenta**lo**, se **je** sruši**lo**	**je** bi**la**, **je** ras**la**, **je** sta**la**
MNOŽINA	**su** ćapa**li**, **su** ji**li**, **su** kanta**li**, **su** se pari**li**, **su** pravja**li**, **su** pušća**li**	**su** bi**la**	**su** se friga**le**, **su** se taka**le**

Futur prvi

Futur prvi je oblik za izricanje budućih radnji. Tvori se od nesvršenog oblika prezenta pomoćnog glagola *htjeti* i infinitiva. U *Gaštronomiji* potvrđeni su oblici za 2. osobu jednine i 3. osobu jednine i množine: *ćeš klast, ćeš kuhat, ćeš nać, ćeš očistit, ćeš parićat, ćeš stavit, ćeš strgat, vidit ćeš, ćeš zamišat; će darovat, će pojist, će polizat, će prit, će reć, će vonjat; poć će, pohvalit će, zahvalit će*

Imperativ

Imperativ je prosti glagolski oblik. Njime se izriče zapovijed, molba i zabrana. Tvori se od infinitivne ili prezentske osnove i nastavka. Treća osoba jednine i množine tvori se od *neka* i prezenta glagola koji se spreže. U *Gaštronomiji* su pronađeni mnogobrojni primjeri imperativa, što je i karakteristično za kuharice.

Potvrde oblika:

2. osoba jednine

/i/: *beri, čini, čisti, digni, drži, hiti, ji, kladi, kupi, misi, moči, naberi, namoči, napuhni, napuni, nariži, nasiči, navadi se, ne hiti, ne napuni, ne peci, ne pozabi, ne soli, ne začinjaj, ne zasoli, obajdi, obisi, obraći, obrni, ocidi, očisti, oderi, odriži, odsici, oguli, opari, operi, oriži, oskubi, ostriži, ostruži, osuši, oteri, peci, plati, pobeli, pojdi, poji, pojubi, poklopi, pokupi, položi, pomaži, pomoli se, pomori se, pomozi se, ponesi, popapri, poslaži, posoli, prekini, prekriži, prevrni, pristavi, proberi, procidi, probodi, pusti, rasiči, razriži, reci, se navadi, se prošeći, slaži, spomeni se, spravi, stavi, stepli, striži, tuci, vadi se, vrni, zagazi, zahvali, zapapri, zapri, zasmoči, zasoli, zaveži, zberi, zemi, ziberi, zmoli, znami, zriži, žnjavi*

/j/: *čekaj, daj, delaj, frigaj, gjedaj, hitaj, izuj se, kalivaj, kapaj, kidaj, kladaj, kuhaj, kušaj, mišaj, napunjuj, ne boj se, ne čekaj, ne hitaj, ne kladaj, odkidaj, parićaj, pij, pobiraj, podlivaj, pokrij, pokrivaj, polij, popij, posipaj, pridaj, pridavaj, pripaši, promišaj, provaj, provuj, pušćaj, rivaj, sipaj, sfrigaj, skuhaj, stavjaj, štij, toćaj, udelaj, umišaj, vlij, vlivaj, zakuhaj, zalij, zalivaj, zamišaj, zašij, zlij, znaj, znemaj*

3. osoba jednine

neka daruje, neka kuha, neka podari, neka se moči, neka zapovidi

2. osoba množine

/ite/: *spomenite se*

3. osoba množine

neka budu, neka mole, neka obližu, neka operu, neka popiju, neka toćaju, neka zimaju

Za 1. osobu množine nije zabilježen nijedan primjer.

Oblici *peci* i *tuci* pokazuju da je dubašljanski govor jedan od onih čakavskih govora koji su u imperativu sačuvali *c*, odnosno drugu palatalizaciju.

Imperfekt

Imperfekt je u čakavskim govorima rijedak, no ipak ima govora u kojima je prisutan, a svakako ga najbolje čuvaju kvarnerski otoci. U nekim se govorima dobro sačuvao, a u nekima samo pojedini oblici. Njegovu prisutnost u govoru Dubašnice zabilježio je već Ivan Milčetić koji je napisao: "Koliko ja znam, imperfekt je u Čakavaca u punoj snazi samo u Dubašnici na otoku Krku" (Milčetić 1895: 126). Tomu se suprostavio Josip Hamm naglasivši da se imperfekt sačuvao na širem području čakavskoga narječja, ali s različitim funkcijama. Potvrde su u dubašljanskom govoru pronašle i Mira Menac-Mihalić, Marija Turk i Iva Lukežić. U *Gaštronomiji* pronađena su tri primjera za 1. osobu jednine. To su: *pisah*, *umih* i *znah*.

Kondicional prvi (sadašnji)

Tvori se od posebnih oblika pomoćnoga glagola *biti* za tvorbu kondicionala i glagolskoga pridjeva radnog. Ti su oblici posebnost čakavskoga narječja, pa prema tome razlikovna činjenica najvišega ranga ili alijetet. U *Gaštronomiji* je potvrđen primjer *ona bi ga sadila*.

Glagolski pridjev radni

Tvori se dodavanjem tvorbenog morfema *l* na infinitivnu osnovu, te relacijskog morfema za N jednine i N množine, a nastavci su -ø i -i za muški rod, -a i -e za ženski rod, te -o i -a za srednji rod.

Glagolski pridjev trpni

Tvori se od infinitivne ili prezentske osnove, sufiksa *n*, *en*, *jen*, *ven* i *t*, te nastavka. Ima pridjevsku funkciju, odnosno rod, broj i padež, pa se sklanja kao i drugi pridjevi. Potvrđeni oblici u *Gaštronomiji* su:

m. r.: *kuhan, kuntent, meljen, nastrgan, nazubjen, očišćen, ogujen, otvoreni, pisan, skusan, stučen, zrizan*

s. r.: *blagoslovjeno*

ž. r.: *meljena, narizana, nasičenu, neranjenu, očišćena, osušena, posoljenu, proškujana, savita, sfrigana, stučena, zrizane*

Glagolski prilog sadašnji

Glagolski prilog sadašnji tvori se tako da se 3. osobi množine prezenta doda nastavak -ć ili -ći. U čakavskom je narječju češći oblik bez završnog -i. Fučić je upotrijebio oba nastavka. S jedne strane, naime, imamo primjere *blagoslivjajuć*, *mišajuć*, *moleć*, *obližuć*, *pokrivajuć*, *sviteć* i *viseć*, a s druge *goneći ga*, *hvaleći*, *sideći*, *tučući*.

Glagolski prilog prošli

Glagolski prilog prošli tvori se od infinitivne osnove i nastavka -vši. U čakavskome narječju nije živa kategorija, a u *Gaštronomiji* zabilježen je samo primjer *davši* u sintagmi *davši hvalu Bogu*.

4. ZAKLJUČAK

Temu ovoga smo rada odabrali kako bismo istražili jezične značajke dubašljanskoga idioma i usporedili ih s dosadašnjim rezultatima istraživanja. Kao izvor poslužila nam je knjižica recepata *Gaštronomija grišnoga fra Karla z Dubašnice* Branka Fučića. Analizirali smo fonološke, morfonološke i morfološke osobitosti koje je moguće utvrditi s obzirom na transkripciju i utvrdili pripadaju li jezičnim činjenicama višega ili nižega ranga. Prou-

čavajući dosadašnju literaturu o dubašljanskim govorima, za pojedine smo jezične pojave pronašli primjere u Fučićevom tekstu. Dakle, došli smo do rezultata koji su već utvrđeni u literaturi, a zamijetili smo i neke razlike, kao i dvostrukosti i nedosljednosti. Neke se razlike svakako mogu pripisati vremenskom odmaku od gotovo sedamdeset godina: od 30-ih godina do kraja 20. stoljeća. Najviše je dvostrukosti zabilježeno u pojednostavljivanju suglasničkih skupina u unutrašnjem slogu, u odrazu starojezične neodređene zamjenice *vьs* te u dočetku infinitiva. S obzirom na to da su dubašljanski govori doseljenički, odlikuju ih inovacije, a zbog utjecaja susjednih govora, i prožimanja. Analizom Fučićevog teksta možemo utvrditi da se konzervativne crte više čuvaju na morfološkoj razini, i to u deklinaciji gdje se većinom čuvaju stariji nastavci, zadržana je razlika između palatalne i nepalatalne osnove kao i stari nesinkretizam triju množinskih padeža.

Prema Brozovićevoj klasifikaciji, analiza teksta potvrdila je pripadnost dubašljanskoga idioma srednjočakavskom ili ikavsko-ekavskom dijalektu.

LITERATURA

FUČIĆ, Branko: *Gaštronomija grišnoga fra Karla z Dubašnice*, Tipograf d.d., Rijeka, [2]1997.

HAMM, Josip: “Čakavski imperfekt”, u: *Ivšićev zbornik*, 1963., str. 113 – 122.

JUNKOVIĆ, Zvonimir: “Kratki poluglas u krčkim govorima”, *Filologija*, 11, Zagreb 1982/83., str. 393 – 402.

LISAC, Josip: *Hrvatska dijalektologija 1*, *Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

LISAC, Josip: *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje*, Golden marketing, Zagreb, 2009.

LUKEŽIĆ, Iva: *Čakavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1990.

LUKEŽIĆ, Iva: *Trsatsko-bakarska i crikvenička čakavština*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996.

LUKEŽIĆ, Iva; Marija Turk: *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica, 1998.

MAŁECKI, Mieczysław: “O podjeli krčkih govora”, u: Małecki, Mieczysław: *Čakavske studije*, Maveda, Rijeka, 2007., 126 – 140.

MANDIĆ, David; Veronika Rusac: “Govor Vele Trabe”, Tabula 11, 2013., str. 127 – 148.

MEĐIMOREC, Milana: “Gaštronomija grišnoga fra Karla z Dubašnice”, u: *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić*, Radovi međunarodnoga znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920. – 1999.), Malinska, 2009., str. 139 – 149.

MENAC-MIHALIĆ, Mira: “Glagolski oblici u čakavskom narječju i u hrvatskom književnom jeziku”, u: *Filologija*, 17, 1989., str. 81 – 109.

MEYER, Karl H.: *Čakavština otoka Krka*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996.

MILČETIĆ, Ivan: *Čakavština Kvarnerskih otoka*, Rad JAZU, 121, Zagreb, 1895., str. 96 – 136., preuzeto s www.dizbi.hazu.hr , posjećeno 23. siječnja 2014.

MOGUŠ, Milan: *Čakavsko narječje, Fonologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1977.

MOGUŠ, Milan: *Fonološki razvoj hrvatskoga jezika*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1971.

SUJOLDŽIĆ, Anita; Ana Marković; Petar Šimunović; Božidar Finka: "Govori otoka Krka – uvod u antropološka istraživanja", u: *Filologija*, 20 – 21, Zagreb, 1992 – 1993., str. 431 – 449.

TURK, Hrvoje; Marija Jakominić-Turk: *Od Miholjica do Sv. Vida*, Sv. Vid, 1990.

TURK, Marija: "Današnji krčki govori", u: Meyer, Karl H.: *Čakavština otoka Krka*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 1996., str. 109 – 126.

»Čakavska rič« XLII (2014) • br. 1-2 • Split • siječanj-prosinac

LINGUISTIC CHARACTERISTICS OF THE *GAŠTRONOMIJA GRIŠNOGA FRA KARLA Z DUBAŠNICE* BY BRANKO FUČIĆ

S u m m a r y

This work demonstrates the phonological, morphonological and morphological characteristics of the *Gaštronomija grišnoga fra Karla z Dubašnice* which author Branko Fučić wrote in indigenous speech, i.e. Bodul's Chakavica. An analysis of the text has yielded the primary linguistic characteristics of Dubašnica's speech, and the obtained results were compared with the results of existing research on said speech. The research results, presented as an *alijetet* (general Chakavian language characteristics of the highest range – total alterity) and alterity in regards to differentiation, confirm that Dubašnica's idiom belongs to the Central-Chakavian or Ikavian-Ekavian dialect.

Key Words: *Branko Fučić, Dubašnica, Krk, Chakavian dialect, Central-Chakavian or Ikavian-Ekavian dialect, alijetet (general Chakavian language characteristics of the highest range – total alterity), alterities*

CARATTERISTICHE DEL LINGUAGGIO DI *GAŠTRONOMIJE GRIŠNOGA FRA KARLA Z DUBAŠNICE* SCRITTO DA BRANKO FUČIĆ

R i a s s u n t o

L'opera *Gaštronomije grišnoga fra Karla z Dubašnice* rappresenta caratteristiche fonologiche e morfologiche le quali l'autore Branko Fučić avrebbe scritto usando il discorso nativo ovvero il ciacavo dei boduli. L'analisi del testo dimostra le principali caratteristiche linguistiche della forma di discorso originaria di Dubašnica mentre, i risultati ottenuti sono stati confrontati con i risultati precedenti del discorso sopradetto. I risultati della ricerca, presentati ai livelli distintivi dei altruità e dei alterità, confermano l'affiliazione del idioma di Dubasnica al ciacavo centrale oppure al dialetto ikavo-ekavo.

Parole chiavi: *Branko Fučić, Dubašnica, Krk (Veglia), dialetto ciacavo, dialetto ciacavo centrale o dialetto ikavo-ekavo, altruità, alterità*

Podaci o autorici:
Alvijana Klarić, magistra hrvatskoga jezika i književnosti; Ogranak Matice hrvatske u Puli, Kandlerova 42, Pula, tel. 098/9666-341